

Slovenski Pravnik

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani

1. DR. METOD DOLENC: Kazenskopravna odgovornost za posledice, ki nastanejo preko storilčevega naklepa	309
2. DR. JANKO VRANČIČ: Oblična veljavnost odlokov pokojninskega zavoda za nameščence	315
3. DR. E. PAJNIČ: O načrtu zakona zoper nečedno tekmo	326
4. DR. FRANCE GORŠIČ: Iz načelnih razpisov ministrstva notranjih poslov	334
5. DR. LEONID PITAMIC: O novi zakonodaji v Zedinjenih državah Severne Amerike	337
6. Književna poročila	340
7. Razne vesti	355

V LJUBLJANI 1929
NATISNILA „NARODNA TISKARNA“

Za uredništvo in izdajatelja odgovarja: Dr. Rudolf Sajovic
Za Narodno tiskarno: Franc Jezeršek

SLOVENSKI PRAVNIK

Leto XLIII.

Ljubljana, 1929.

Št. 11.—12.

Kazenskopravna odgovornost za posledice, ki nastanejo preko storilčevega naklepa.

Dr. Metod Dolenc.

I. Namen te razprave je, da pokažemo za praktično pravosodje, kaj je pravi smisel določbe § 17. edinstvenega kaz. zak. in v čem so razlike med to določbo in staro določbo § 1. avstr. kaz. zak. *in fine*. Na prvi pogled bi se namreč iz besedila § 17. novega kaz. zak., ki bo prišel predvidoma čisto do uporabe, utegnilo sklepati, da gre tu za nekakšen *dolus indirectus redivivus*. Ta nazor pa bi bil zmoten. Stari *dolus indirectus*, ki ga je teorija odklanjala kot *pseudodolus*, ni več prišel v novi kaz. zak., ampak na njegovo mesto je bila postavljena po vzorcih moderne kazenskopravne zakonodaje druga, teoretično nepriklona, praktično pa zelo smotreno zasnovana določba o odgovornosti storilca za posledice, ki so nastale preko njegovega naklepa. V naprej naj pripomnimo, da po novem kaz. zak. pač ne bo več dvomiti o tem, ali, kedaj in kako zadene storilca kazenskopravna odgovornost za posledice, nastale preko naklepa — ali kakor se v italijanski književnosti zelo posrečeno pravi, za *preterintencionalne posledice*.

II. Gre za problem, ki se razvidi iz nastopnih primerov, pri katerih stori storilec naklepoma dejanje, s katerim naj nastane zlo »Z«, v resnici pa nastane zlo »Z plus X«. Tu se da pač več vrst možnosti zamisliti, kako da pride do nekega hujšega zla. Postavimo troje tipov možnosti.

a) A da noseči ženski abortivno sredstvo, hoteč povzročiti splav, ne da bi ona v to privolila; ta ženska pa vsled tega umre.

b) B zagreši tatvino, vdre v klet, pa si natoči tam vina v posodo, hoteč si 25 litrov vina pridobiti, ali ker pipo po izvršeni tatvini slabo zapre, izteče ponoči 100 litrov vina po tleh.

c) C je lovec in strelja na divjačino, hoteč si z njo pridobiti protipravno korist, zadene pa namesto divjačine pastirja in ga usmrti.

V vseh treh primerih je posledica dejanja prekoračila tisto mejo zla, ki jo je storilec hotel. Kakšne so medsebojne razlike? Ali naj bi veljala v vseh treh primerih določba § 17. nov. kaz. zak.?

III. Na podlagi zakonitega besedila § 17. nov. kaz. zak. hočemo o teh razlikah razpravljati, pri čemer se bomo hkratu ozirali na sestavine krivdne oblike posrednjega naklepa (*dolus indirectus*).

1. Prvi pogoj za uporabo § 17. nov. kaz. zak. je temeljni delikt, pri katerem gre (samo!) za krivdno obliko naklepa. To se pravi: storilec vé, da sledi iz dejanja, ki ga započne, po kazenskem pravu zabranjeno zlo, ter hoče, da iz tega dejanja ono zlo nastane. Tako posledico, ki jo je storilec hotel, imenujemo uspevek (*Erfolg*). Sestavine krivdne oblike naklepa so torej védenje in hotenje. V tem pogledu ni razlike med določbo odgovornosti za preterintencionalno posledico in o posrednjem naklepu. Tak temeljni naklepni delikt je dan v vseh treh gori navedenih primerih (II., a do c).

2. Drugi pogoj za uporabo § 17. nov. kaz. zak. je ta, da je iz naklepnega temeljnega delikta s a m e g a nastala težja posledica kot je bila obsežena v naklepu. Kaj je hujša posledica (zlo), o tem odloča zakonodajec sam na ta način, da smatra za hujše zlo tisto, čegar povzročitev *ceteris paribus* hujše kaznuje, a lestvica strogosti kazni je navedena v povrstnem redu § 35. — Iz naklepa (védenje + hotenje), ki ga je udeležil storilec radi uspevka posledice »Z«, ki jo je storilec hotel, je nastala druga posledica »Z₁«, ki je težja, kakor jo je storilec hotel (preterintencionalna posledica, ne: uspevek, ker zla »Z₁« storilec ni hotel). Tudi ta moment je na prvi pogled v vseh treh gori navedenih primerih vsebovan. Toda stvar je v resnici taka, da je nastala hujša posledica v primeru a)

na eni in isti pravni dobrini (telo). (Seveda hujše posledice storilec ne bi smel naravnost ali eventualno hoteti, ker bi sicer prešlo vse dejanje v težki delikt, n. pr. v primeru a) po § 167., če je hotel usmrtiti). V primeru b) je nastopila hujša posledica na istovrstni, toda drugi pravni dobrini (druga količina vina). (Tudi tu ne sme imeti storilec naklepa, povzročiti, da 100 l vina izteče, sicer bi bil dan delikt po § 365. nov. kaz. zak.). V primeru c) pa posledica sploh ni nastala na isti pravni dobrini, zoper katero je bil obrnjen naklep (divjačina), ampak na drugačni pravni dobrini (življenje osebe). V tretjem primeru se torej očituje storilčevo ravnanje, ki je imelo hujšo posledico, po svojem bistvu že za povsem drugo, novo dejanje, ki bi ga bilo treba posebej obravnavati, celò tedaj, ako bi temeljno dejanje ne bilo kaznivo (n. pr. če je lovec upravičen streljati divjačino). Iz tega vzroka tu ni več govora o preter-intencionalni posledici po smislu § 17. Ta primer je treba torej kar izločiti iz obravnavanega problema.

Tudi pri posrednjem naklepu se zahteva, da mora hujše zlo nastati na isti napadeni pravni dobrini.

3. Iz storilčevega kaznivega dejanja na isti pravni dobrini nastala hujša posledica mora biti z naklepnim dejanjem v vzročni zvezi. Vprašanje, kdaj je podana vzročna zveza, je poglavje zase. Zakonodajec je prepustil, da rešuje to vprašanje sodišče samo na podlagi teoretičnega nauka o vzročnosti. Za nas je vprašanje rešeno podobno, kakor je bilo določeno v § 134. avstr. kaz. zak. (pri umoru), vendar s posebnim poudarkom, da mora biti posledica v zvezi s človeškim umstvenim vedenjem, kjer se človek pojmuje kot misleče bitje, ne pa kot kos narave. Prekinjena pa je vzročnost: ^{a)} če je poškodovanec ali oškodovanec sam s svojim naklepom posegel v dejanski potek v času po storilčevem dejanju, n. pr. da se rana poslabša; malomarnost ranjenca ne bi zadoščala; ^{b)} če stopi vmes naklepno (ne pa malomarno) dejanje druge osebe. (n. pr. nestrokovnjaško lečenje); ^{c)} če nastopijo od storilca nepredvidljive in samostojno, neodvisno od volje ljudi nastale okoliščine kot vzrok hujše posledice (n. pr. elementarna nezgoda). Jasno je, da je v vseh treh gori navedenih primerih

vzročnost podana. Ne bi pa bila podana, če umre žena, ki je v primeru II. a) dobila proti svoji volji abortivno sredstvo, zadeta od kapi iz prepasti, ker je zvedela, da jo je zadela drugod velika nesreča ali podobno.

V tem pogledu pa imamo že zaznamovati bistveno razliko med odgovornostjo za preterintencionalne posledice in za posledice posrednjega naklepa (*dolus indirectus*) zlasti glede preciznosti izražanja. Pri posrednjem *dolusu* je bila po ideologiji Tomaža Akvinskega taka vzročna zveza presumirana, — *quia rei illicitae dabat operam*. Ker je imel storilec občni »*animus nocendi*«, mu gredo hujše posledice na rovaš, češ da je že po tipičnih okoliščinah in okoliščinah, dasi so bile od storilčeve volje neodvisne, vendar le hujšo posledico hotel. Ni se vpraševalo po konkretni vzročnosti med storilčevim temeljnim dejanjem in posledico, ki je storilec ni hotel, ampak le o tipični možnosti, da je posledica povzročena. (Prim. besedilo § 1. *in fine*: »zavoljo tega nastopilo.). To je bila torej fikcija, ki pa ne sme imeti mesta v kazenskem pravu, ako le-to gradi pojem kazni na temelju osebne, psihične krivde.

4. Nadaljnji pogoj za odgovornost po § 17. je, da mora biti nastop posledice iz storilčevega naklepnege temeljnega dejanja takšen, da se ob konkretno konstatirani vzročnosti dá in mora pripisovati v prav storilcu v malomarnost. To se pravi: Storilec je vnaprej vedel, da utegne nastopiti iz njegovega naklepnege dejanja izvestna hujša posledica, pa je lahkomišlno menil, da jo bo odklonil, ali pa bi bil po svojih osebnih okoliščinah mogel ali pa je bil celo dolžan, zanj vnaprej vedeti, pa je temeljno dejanje navzlic temu storil, ne da bi bil hotel hujšo posledico.

Če povzamemo smisel te sestavine v določbi § 17., bomo zahtevali: Razen naklepnege dejanja s hotenjem uspevka »Z« pride v vzročni zvezi z njim do dodatnega storilčevega delovanja, ki temelji na storilčevi malomarnosti in ima za posledico »Z + X«. Pri *dolus indirectus* po § 1. *in fine* po pretežni večini mnenj teoretikov in praktikov ni bila zahtevana malomarna krivda storilca glede hujše posledice, ampak je zadostovala tipičnost posledice; glej besedilo:

»iz česar je zlo, ki je zavljo tega nastopilo, večji del prihaja ali vsaj lahko priti more«. Razlike med to objektivno postavljeno zahtevo za odgovornost in med subjektivno formulirano zahtevo malomarne krivde ni moči prezreti.

V primeru II. a je A dal abortivno sredstvo, hoteč doseči uspevek splava. To je bilo naklepno dejanje. Morda je vedel vnaprej, da iz tega dejanja sledi smrt. Če si je tako posledico kot naklep usvojil, je storil dejanje z eventualnim naklepom in je odgovoren za celotni uspevek: smrt. Posledico je storilec hotel, čeprav samo eventualno, zato jo je treba označiti za uspevek, dejanje pa za delikt naklepne usmrtitve (§ 167.). Če pa niti naravnost niti eventualno ni hotel težje posledice, pa je mogel ali moral (zlasti kot zdravnik ali babica) zanj vnaprej vedeti, a je temeljno dejanje (povzročitev odprave telesnega ploda proti volji noseče ženske) vendarle storil, je tu obravnavan pogoj odgovornosti za preterintencionalno posledico po § 17. resnično podan.

V primeru II. b je B storil naklepno dejanje tatvine, ki je bilo brez dvojbe v vzročni zvezi z drugim dejanjem z izvestno hujšo posledico. To drugo dejanje je izviralo že po naši predpostavki iz malomarnosti. Tudi tu bi bil podan pogoj za odgovornost po navedenem § 17, dasi gre za drugo pravno dobro. Ali pa more določba § 17. v tem primeru učinkovati glede na nadaljnje njene sestavine, bomo šele videli.

O tretjem primeru II. c ni več treba govoriti, ker je možnost za uporabo določbe § 17. že po prejšnjih izvajanjih (gl. gori III., 2) izključena.

5. Zadnji, morda najvažnejši pogoj za udejstvovanje odgovornosti po § 17. je ta, da mora biti za take vrste odgovornosti dana razen vseh doslejšnjih pogojev v kazenskem zakoniku samem izrečna specialna določba, da se kaznuje dejanje s preterintencionalno posledico in kako. V tem pogledu se nam pokaže ta zadnji pogoj v primeru s pogoji, ki so potrebni za *dolus indirectus*, kot kaj povsem novega.

Ta pogoj je natanko izpolnjen v primeru II., a. Določba § 173. nov. kaz. zak. pravi v 1. odst., da se kaznuje, kdor dá

naklepno (gl. § 18., 1. odst.) noseči ženski sredstvo za odpravo ploda brez njene volje in gre plod od nje, z robijo od 1 do 5 let. V 2. odst. iste določbe pa pravi zakonodajec brez vsakega nadaljnjega pristavka: Če žena zbog tega umre, se kaznuje storilec z robijo najmanj petih let, torej z robijo od 5 do 20 let. To je tipična formula, po kateri se ustanavlja odgovornost za preterintencionalno posledico smrti; navedena je hujša in posebna kazen.

V drugem primeru II. b ne najdemo za malomarno poškodbo vina (t. j. za uničenje vina, ki je odteklo) kot tuje lastnine nobene posebne določbe. Torej je odgovoren storilec B samo za krajo 25 hl po § 314. nov. kaz. zak., za hujšo nastalo posledico, da je izgubil lastnik vina v vrednosti za 125 l, pa ne. Za tako preterintencionalno posledico je odgovoren B zgolj civilnopravno.

V tretjem primeru (II., c) pa smo možnost odgovornosti že prej izključili, toda C-jeva kazenskopravna odgovornost nastopi samostalno za kaznivo dejanje po § 177. Glede tega pa se izreka sodba in kazen po načelih realne konkurence (§§ 62., 63.).

Za praktično pravosodje naj opozorimo na ta tako rekoč zunanji moment, da nikdar ni treba niti razmišljati o tem, ali zadene kazenskopravna odgovornost za preterintencionalno posledico, čim v posebnem delu novega kazenskega zakonika ni posebne določbe za kaznovanje naklepnega dejanja, iz katerega je nastala pod III. 2 in 3. označena preterintencionalna, hujša posledica.

IV. Zaradi preglednosti naj navedemo tista poglavja iz novega edinstvenega kazenskega zakonika, kjer je odgovornost za preterintencionalno posledico s posebno določbo ustanovljena. V poglavju XVI. (Kazniva dejanja zoper življenje in telo) so določbe: § 173., 2. odst.; § 175., 2. odst.; § 176., 2. odst.; § 178., 2. odst.; § 179., 2. odst.; § 184., 1., 2. in 3. odst.; § 185., 2. odst. V poglavju XVII (Kazniva dejanja zoper občno varnost ljudi in imovine): § 188., t. 1. in 2.; § 189., t. 1 in 2.; § 191., 3. odst.; § 194., 2. odst.; § 195., 2. do 4. odst.; § 196., 2. do 4. odst.; § 197., 2. do 4. odst.; § 198., 2. odst.; § 199.,

2. odst., § 200., 2. odst.; § 201., 2. odst. XVIII. (Kazniva dejanja zoper varnost javnega prometa za ljudi, imovino in obvestila); § 205., 1. odst.; § 207., 1. odst. V poglavju XXI. (Kazniva dejanja zoper osebno prostost in varnost); § 243., 3. odst. V poglavju XXIII. (Kazniva dejanja zoper občno zdravje); § 254., 2. odst.; § 257., 2. odst.; § 260., 2. odst., § 261., 1. odst.; § 262., 3. odst. V poglavju XXVII. (Kazniva dejanja zoper imovino): § 328., 1. odst. t. 1. in 2. odst.

Ob sebi se razume, da ni moči govoriti o poskusu dejanja po pravkar navedenih posebnih določbah. Saj gre vsekozi za sestavino malomarnosti, ki idejno ne more biti poskušena. Pač pa ni izključeno, da postaneta nasnovatelj in pomočnik sokriva in odgovorna za dejanja s preterintencionalno posledico. Kdor nasnuje drugo osebo k naklepni telesni poškodbi in kogar zadene malomarnost v pregledu presoje, da-li ne utegne nastopiti hujša posledica, ker *vulnera non dantur ad mensuram*, ta je zanj odgovoren kakor tudi storilec sam.

Drugače je, če sledi iz temeljnega malomarnega dejanja hujša posledica, kakor jo je tipično pričakovati. V teh primerih velja zgolj norma § 16., 2. odst. nov. kaz. zak. za presojo občne krivde, posebna norma posebnega dela pa za višino kazni glede na težino zla (prim. § 182., 2. odst. itd.).

Oblična veljavnost odlokov pokojninskega zavoda za nameščence.

Dr. Janko Vrančič.

1. Uvajanje krive prakse pri upravnih oblastvih.

Z razvojem gospodarskega življenja dobiva pokojninsko zavarovanje nameščencev in socialno zavarovanje sploh vedno večji pomen in prisilne javnopravne norme tega zavarovanja posegajo vedno globlje v razmere posameznikov in države. Ker je od pravilnega izvajanja zadevnih zakonov odvisen marsikdaj obstoj nameščenca in vse njegove rodbine, zahteva ta panoga prava posebno tankovestnega obravnavanja in se

mora na vsak način ubraniti vseh zmotnih naziranj glede temeljnih pojmov.

IX. Žal, se je začelo širiti v pokojninskem zavarovanju nameščencev glede oblične veljavnosti odlokov pokojninskega zavoda pri političnih oblastvih naziranje, ki je v velikem nasprotju z zakonom in bi utegnilo pravno gotovost na tem polju občutno omajati. Na ugovor odvetnika kot pravnega zastopnika službodavca je politično upravno oblastvo kot pritožna instanca dva zavarovalna odloka pokojninskega zavoda »kot oblično pomanjkljivo izgotovljena razveljavilo, ker sta na zavarovalnih odlokih imeni predsednika in direktorja pokojninskega zavoda le tiskani, ne pa lastnoročno podpisani, kakor bi morali biti ne le po občnih pravnih normah, temveč tudi po smislu in izrečnem predpisu statuta zavoda. Odločba namreč, s katero se ugotavlja, da je nameščenec zavezan pokojninskemu zavarovanju, ustvarja pravno razmerje med zavarovancem in njegovim službodavcem na eni strani ter pokojninskim zavodom na drugi strani in mora imeti torej pravno pravilno obliko, t. j. biti mora lastnoročno podpisana«.

To utemeljevanje je prešlo dobesedno iz področja enega upravnega oblastva v področje drugega in se širi med interesi, tako da se ugovori proti odlokom zavoda vedno bolj pogosto nanj sklicujejo. Še na vsak tak ugovor je bil zavarovalni odlok zavoda razveljavljen iz navedenega obličnega razloga, ne da bi se pritožna instanca spuščala v meritorno presojo dejanskega stanu.

Prepričanje mnogih interesentov, da se sedaj utegnejo izpodbijati prav vsi zavarovalni odloki zavoda za vsa dolga leta nazaj, če nimajo lastnoročnih podpisov, na srečo ni pravilno. Po določbi § 75. zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev je namreč moči odloke pokojninskega zavoda izpodbijati z ugovori, ki jih je treba vložiti v 14 dneh pri političnih oblastvih druge stopnje, in po občnih pravnih predpisih postanejo odloki ne glede na oblično in meritorno pravilnost oblično pravnomočni, če ni bil podan ugovor v teh 14 dneh. Z nadzorstveno pritožbo ali s prošnjo za obnovo postopka se tudi s samim pozivom na podpise potem ne da nič

doseči. Nastane pa vendar zadosti nepotrebnih težav tudi, če se po nepotrebnem vlagajo že v naprej na neuspeh obsojeni ugovori ali če se vsak odlok sproti v 14 dneh utegne uspešno izpodbijati z omenjenim obličnim razlogom.

Če bi bile omenjene odločbe utemeljene v zakonu, bi bilo vse v redu, dasi bi tak pretiran birokratizem kolikor toliko oviral ekspeditivnost pokojninskega zavoda in celotno izvajanje zavarovanja ter bi bil v hudem nasprotju s splošno zahtevo po poenostavljenju in pocenitvi uprave. Te odločbe, ki ne upoštevajo bistvenih pojmov prisilnega zavarovanja, pa so pravnopomotne. Zato je neobhodno potrebno, da so si pravniki in vsi neposredni interesenti na jasnem, zakaj nasprotujejo zakonu.

V nobenem zakonu in v nobeni naredbi, izdani na osnovi kakšnega zakona, ni določbe, da morajo biti zavarovalni odloki pokojninskega zavoda za nameščence lastnoročno podpisani. Tudi ni določeno, da so odloki formalno bistveno pomanjkljivi, tako da so že po sebi neveljavni ali pa da se smejo po pritožni instanci razveljaviti, ako ni lastnoročnih podpisov.

2. Določba statuta pokojninskega zavoda o podpisih njegovih zastopnikov.

Statut pokojninskega zavoda, izdan z naredbo ministrstva za socialno politiko z dne 31. julija 1922., Ur. l. št. 319/103., ima sicer v § 5. določbo o podpisih, a ta paragraf za zavarovalne odloke ne pride v poštev. Ta § 5. določa, da podpisuje za pokojninski zavod predsednik ali eden njegovih namestnikov skupno z direktorjem ali njegovim namestnikom vse odpravke, ki se ne tičejo tekočih poslov, zlasti vse spise in listine, ki ustanavljajo obveznost zavoda ali s katerimi se opuščajo pravice. Podpisuje se tako, da pristavljajo imenovani funkcionarji s štampljo odtisnjenim ali po komurkoli zapisanim besedam: »Pokojninski zavod za nameščence« svo- jeročno svoj podpis. Vse odpravke glede tekočih poslov podpisuje direktor, odnosno njegov namestnik sam, odnosno kakšen drug pooblaščen uradnik.

Zavarovalni odloki pokojninskega zavoda se tičejo brez dvoma tekočih poslov, ker je glavna naloga in pretežni del poslovanja zavoda ta, da izstavlja zavarovalne odloke. Zado- stovalo bi torej, ako bi zavarovalne odloke podpisoval direk- tor, njegov namenstnik ali morda pooblaščen referent sam. Vendar je v zavodu običaj, da sta na odlokih podpisa (even- tualno v faksimilu ali tiskana) predsednika in direktorja, to pa le zato, da ima odlok bolj slavnostno obliko listine, ne pa da bi bilo to kje predpisano in ne da bi bila od tega odvisna veljavnost odloka.

V resnici je treba po statutu svojeročnih podpisov direk- torja in predsednika, odnosno njihovih namestnikov, na vseh spisih in listinah, ki ustanavljajo obveznost zavoda ali s kate- rimi se opuščajo pravice. Vendar ima pa statut tukaj v mislih le take spise in listine, s kojih podpisom šele nastane obvez- nost zavoda ali prestane njegova pravica. Glede zavarovalnih odlokov pa je iz mnogih določb zakona jasno razvidno, da ne nastane obveznost zavoda šele z izdajo teh odlokov ali celo z lastnoročnim podpisom teh odlokov, prav tako kakor ne izgubi morda pokojninski zavod pravice, zahtevati zavarovalno premijo zaradi nameščenčevega izstopa iz službe šele, ko je izstavljen odlok o prestatku zavarovalnega razmerja ali celo šele z lastnoročnim podpisom takega odloka.

Statut ima v § 5. v mislih le take obveze in pravice za- voda, ki jih ta prevzame ali opušča prostovoljno po zasebnem pravu, ne pa primoran po javnopravnem zakonu. Tako n. pr. morata predsednik in direktor odnosno njihova namest- nika, podpisovati kupne ali prodajne pogodbe, pogodbe, s katerimi se dogovori zavod s službodavcem n. pr. za spre- jem njegovih nameščenčev v prostovoljno zavarovanje v oddelku za višje dajatve po členu IV. zakona ali sicer pogodbe, ki se tičejo pravic in dolžnosti, ki ne nastajajo ali prestajajo že po določbah zakona samega.

Nasprotno pa odloki zavoda o zavarovanju, o spremembi zavarovanja zaradi spremembe službenih prejemkov ali o prestatku zavarovanja nikakor ne ustvarjajo pravnega raz- merja med pokojninskim zavodom na eni strani in zavaroval- vanci, odnosno njihovimi službodavci na drugi strani, tako

da bi se zavarovanje šele začelo ali bi prenehalo šele na osnovi odloka. Odlok ni konstitutivnega, temveč le deklarativnega značaja, ker posvedočuje le oblično obstoj pravnega razmerja, ki je bilo dejansko ustvarjeno z vstopom v službo, odnosno s prigrasitvijo zavarovanca, ali je prestal z njegovim izstopom iz službe.

3. Čisto »ipso iure-zavarovanje« po prvotnem zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščencev.

Pokojninsko zavarovanje nameščencev je bilo prvotno čisto »ipso iure-zavarovanje«. Vsak nameščenec, ki je prišel v poštev za zavarovanje, je bil zavarovan in je imel pravico na zavarovalne dajatve že s samim vstopom v službo ne glede na to, ali je bil prijavljen v zavarovanje in ali so bile premije plačane ali ne.

Zato je določal § 1. zakona v prvotni obliki z dne 16. decembra 1906., drž. zak. št. 1. iz leta 1907., da so v tem paragrafu navedeni nameščenci »zavarovanju zavezani in zavarovani v smislu tega zakona«. Prav tako navaja izvršilna naredba z dne 22. februarja 1908., drž. zak. št. 42., v členu 1.: »Zavarovalna dolžnost in zavarovanje se osnavljata z dejstvom zavarovanja zavezane namestitve.« Člen 3. te naredbe določa: »Opustitve pravočasne in pravilne zglasitve in odklonitve podajanja pojasnil sta kaznivi; opustitev pravočasnega plačila premij osnavlja dolžnost plačila zamudnih obresti za zaostale premije; omenjene opustitve pa nimajo nobenega vpliva na dejansko zavarovanje.«

4. Omejeno »ipso iure-zavarovanje« po noveli iz leta 1914.

Bistveno načelo »ipso iure-zavarovanja« je ostalo ohranjeno tudi v noveli zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev v besedilu ces. nar. z dne 25. junija 1914. drž. zak. št. 138., tako da načeloma tudi sedaj ni pogoj za zavarovanje, odnosno za vštetje službe v zavarovalno dobo, ali je izdan zavarovalni odlok in ali so plačane premije. Le ker je bila velika nevarnost, da bi moral pokojninski zavod plačevati rente tudi takim zavarovancem, o katerih sploh nič ne bi

vedel, je novela v 73. načelo »ipso iure-zavarovanja« omejila toliko, da šteje zavarovalna doba nameščencu šele od tedaj, ko je prijavljen v zavarovanje, prejšnja službena doba pa le, če so premije v šestih letih po dospelosti plačane. Le pri zavarovancih, ki sploh niso bili nikdar prijavljeni in za katere je zavod šele uradoma zvedel, se šteje zavarovalna doba od takrat, ko se je zavarovalna dolžnost z odlokom pokojninskega zavoda uradoma ugotovila. Pa tudi tak odlok zavoda ima le deklarativen pomen, da je zavarovalna dolžnost podana in da se nameščenec oblično sprejema med člane zavoda.

Tudi po določbah novele zavarovanje nikakor ni odvisno od zavarovalnega odloka ali celo od lastnoročnega podpisa zastopnikov zavoda na odloku. Po § 1. so vsi nameščenci, ki pridejo radi višje kvalifikacije svoje službe za zavarovanje v pošttev, »zavarovanju zavezani in po naslednjih določbah zavarovani«. Nameščenci so torej zavarovani že samo radi tega, ker opravljajo službe, ki pridejo za to v pošttev. Le »naslednje določbe zakona«, in sicer zgoraj omenjeni § 73., vsebujejo nekatere omejitve, vkljub katerim pa glavno načelo še vedno dalje velja.

Tudi konec zavarovalnega razmerja ni odvisen od odloka o prestatku zavarovalnega razmerja in od podpisov, zavarovanje prestatne marveč po § 24. že takoj, čim kakšen pogoj za zavarovanje ni več podan, n. pr. čim izstopi nameščenec iz službe itd.

Po § 34. zakona je treba plačevati zavarovalne premije v naprej in po § 35. je dolžnost plačevanja premij nezavisna od tega, da bi bili prej izdani odloki ali da bi nastopila pravnomočnost, po § 75.a pa pravna sredstva proti odlokom o zavarovalni dolžnosti, o uvrstitvi v plačilne razrede in o določitvi glavnega posla nimajo odložne moči. Vse te določbe dokazujejo, da je v moči zavarovanje in z njim ustvarjeno pravno razmerje med pokojninskim zavodom na eni in službodavcem, odn. nameščencem na drugi strani že prej, preden se izda zavarovalni odlok. Premij seveda ne bi bilo treba plačevati, če zavarovalnega razmerja še ne bi bilo; ker je treba pa premije plačevati še pred odlokom, je to zadosten dokaz, da je zavarovanje v moči ne glede na odlok.

Kakor je določena za službodavca in nameščenca dolžnost zavarovanja, tako velja tudi pravica zavarovanja. Ta pravica zavarovanja jima mora biti pa varovana ne glede na to, ali želi pokojninski zavod nameščenca sprejeti v zavarovanje ali pa ga morda raje ne bi sprejel, ker je morda nameščenec star in bolan, a ima mlado ženo in veliko število nepreskrbljenih otrok, tako da je rizik zavoda v primeri s povprečnim rizikom neprimerno visok in bo imel zavod od takega zavarovanca očitvidno le škodo. Če bi imel šele zavarovalni odlok tako moč, da bi zavarovalno razmerje ustvaril, ne bi bilo izključeno, da bi skušal izdajati zavod pozitivne zavarovalne odloke v prvi vrsti le dobrim rizikom. Sicer ima vsak interesent pravico ugovora ali nadzorstvene pritožbe na politično oblastvo, a se brez dvoma velik del te pravice ne bi poslužil, ker je obče znano, da se službodavci in nameščenci, ki jim dalekosežna važnost pokojninskega zavarovanja žal še ni zadosti znana, skoraj izključno pritožujejo radi tega, ker nočejo biti zavarovani, ne pa da bi silili v zavarovanje. Tako bi se utegnilo zgoditi, da država ne bi dosegla namena, ki ga zasleduje s tem, da je vzakoniła pokojninsko zavarovanje, to je, da bi preprečila osiromašenje pretežnega dela srednjega stanu ob onemoglosti, starosti in smrti. Baš zato pa zakon zavarovanja ne napravlja odvisnega od poljubne volje pokojninskega zavoda, temveč zavod je primoran, da izvede zavarovanje vsakega nameščenca, ki pride v poštev. Edini pogoj za vštetje službene dobe v pokojnino je po noveli prijava v zavarovanje, ne pa morda lastnoročni podpis predstavnikov zavoda na izjavi, da zavod nameščenca sprejema v zavarovanje.

Seveda bi se utegnil prijaviti v zavarovanje tudi uslužbenec, ki ni zavarovanju zavezan. Pri takem uslužbencu seveda se zavarovanje in prispevna doba ne moreta ustvariti s prijavo, ker pač po § 1. ni zavarovanju zavezan. Odlok, s katerim zavod odkloni njegovo zavarovanje, ne prekine morda že obstoječega zavarovanja, temveč le ugotovi, da zavarovalna dolžnost in zavarovanje že izpočetka nista obstajala.

Po priglasitvi zavarovanju zavezanega nameščenca prav tako zavod z zavarovalnim odlokom ne ustvari šele zavarovalne dolžnosti in zavarovanja, temveč le izjavi odnosno posvedoči, da je zavarovalna dolžnost in zavarovanje že obstajalo od nastopa zavarovanju zavezane službe dalje. Odlok torej ne ustanavlja po sebi pravnega razmerja ex nunc, temveč le oblično ugotavlja, da je bilo to pravno razmerje že ex tunc.

Ce zavarovanju zavezani nameščenec sploh ni bil prijavljen, mu šteje po § 73., odst. 7., prispevna doba šele od takrat dalje, ko zavod njegovo zavarovalno dolžnost uradoma ugotovi z odlokom, prejšnja službena doba pa šele tedaj, ko se zavarovalne premije plačajo, kar pa se mora zgoditi v šestih letih po dospelosti. Tudi v tem primeru zavarovalni odlok ne ustvarja šele pravnega razmerja ex nunc, temveč le ugotovi, da je bila zavarovalna dolžnost že od vstopa v službo dalje, in zahteva plačilo premij tudi za ves čas za nazaj, kolikor zavarovanje ni že zastarano, pač ker je zavarovalna dolžnost bila že tudi takrat in mora zavod zavarovanje tudi za ta čas izvesti. Zavarovalno razmerje ne obstoji šele od takrat nadalje, ko je zavod morda ob reviziji podjetja doznal za neprijavljenega nameščenca in izdal zavarovalni odlok; od tega časa dalje mora nameščencu le šteti prispevno dobo, tudi če ne dobi nobenih premij in je njegova skrb, da premije izterja. Za prejšnjo službeno dobo je pa zavarovalno razmerje prav tako obstajalo, če je bila služba po § 1. zavezana zavarovanju, le prispevna doba se ne šteje, kolikor premije v šestih letih niso plačane.

5. Oblika odlokov pokojninskega zavoda.

Pa celo takrat, če bi se zavarovalno razmerje z odlokom šele ustvarilo — kakor se pa po gornjih izvajanjih ne ustvarja —, bi bila lastnoročna podpisa predstavnikov zavoda na odlokih brez pomena. Glede odlokov določa § 75. edino to, da se morajo vsi ukrepi in vsa obvestila pokojninskega zavoda v okviru pokojninskega zakona vročati udeležencem v **pismenem odpravku** (odloki). Zadostuje torej, da se udeleženec obvesti pismeno. Kakšno naj bo to pismo obvestilo od-

nosno odlok, glede tega ne postavlja zakon prav nobene zahteve, tako da tako pismeno obvestilo ni oblično pomanjkljivo ali morda celo neveljavno, če morda ni izdano v posebni obliki. Zadostuje, da udeleženec prejme pisan odpravek kakršnekoli že oblike in vsebine. Seveda sme biti odpravek v sedanjih časih namesto z roko tudi s strojem pisan, litografiran, tiskan itd.

Ugotavljam, da po sedanjem stanju zakonodaje predpisi glede odlokov političnih oblastev ne veljajo za odloke pokojninskega zavoda. V § 75. zakona o pokojninskem zavarovanju je izrečno določeno, da se v ostalem, namreč kolikor v § 75. ni drugače določeno, določbe zakona z dne 12. maja 1896. drž. zak. št. 101. uporabljajo na ves postopek s pravnimi pomočki v stvareh pristojnosti političnih oblastev, vštévši ugovore zoper odloke pokojninskega zavoda. Te določbe se torej ne uporabljajo na odloke pokojninskega zavoda, temveč šele na ugovore zoper te odloke, in sploh le za postopek pred političnimi oblastvi, ne pa tudi pred pokojninskim zavodom. To iz zakona jasno razvidno pravno stanje izrečno ugotavlja tudi dr. Hubert Korkisch v svojem komentarju k zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščenecv v izdaji leta 1915., v 2. opombi k § 75 a, kjer izrečno poudarja, da ni treba, da bi imeli odloki zavoda tudi pravni pouk. S tem seveda noče reči, da je tak pravni pouk nepotreben, pač pa, da so odloki prav tako veljavni, tudi če pravnega pouka ne bi imeli. To načelo je jasno izrazila tudi odločba upravnega sodišča na Dunaju z dne 8. aprila 1910 št. 3586, ki je izrekla, da odloki delavskih zavarovalnic zoper nezgode (analogno tudi pokojninskega zavoda za nameščence) ni treba, da bi vsebovali pouk o pravnih lekii in da se ne morejo razveljaviti, ako takega pouka ni ali ako je napačen, ker se zakon o pravnih lekii z dne 12. maja 1896. drž. zak. št. 101 nanaša le na odločbe političnih oblastev.

Pa tudi odloki političnih oblastev načeloma niso neveljavni, če morda niso podpisani ali če podpis ni lastnoročen. Po uradni instrukciji za okrajne urade z dne 17. marca 1855. drž. zak. št. 52, § 101, naj sicer čistopise odlokov, dopisov itd. političnih oblastev podpisuje uradni predstrojnik odnosno nje-

gov' namestnik; vendar ni nikjer nobene zakonite odločbe, da bi bil odlok ali dopis neveljaven, če ne bi bil podpisan. Uradni predstojnik je pač disciplinsko odgovoren za pravilno obliko in vsebino dopisov, nikakor pa ne more zahtevati stranka, ki je prejela dopis političnega oblastva z naročilom, kaj mora ukreniti ali opustiti n. pr. iz ozirov javnega zdravstva itd., če naročilo ne bi bilo podpisano ali če bi bil podpis le tiskan, da se tak dopis ali odlok razveljavi in ji najprej pošlje odlok z lastnoročnim podpisom, potem bi se pa šele po njem ravnala. Tudi upravno sodišče je z odločbo z dne 17. januarja 1890. št. 4205 iz leta 1889. izreklo: »Če ni podpisa uradnega predstojnika ali njegovega namestnika na odpravku, je to le tedaj bistvena oblična pomanjkljivost postopka, če se utegne o provenijenci ali pristnosti odpravka opravičeno dvomiti ali vsaj dejansko smatrati, da je pomislek na strani dotične stranke.«

Predpisi o postopku pred političnimi oblastvi pa, kakor omenjeno, za pokojninski zavod ne veljajo. Pa celó če bi veljali, vendar nihče ne bi mogel trditi, da utegne kdo opravičeno dvomiti, ali je odlok o zavarovanju nameščencev izšel v resnici od pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani in ali je ta odlok pristen. V primerih, v katerih so pritožne instance razveljavile odloke zavoda kot oblično pomanjkljive, je bil, preden je bil izdan odlok, vendar uradnik pokojninskega zavoda s svojo uradno legitimacijo osebno v službodavčevem podjetju in je uradno zabeležil podatke glede nameščencev. Ko so nato službodavcu in nameščencu došli odloki s popolnoma pravilnimi podatki, ki so ustrezali po dobi zaposlitve, službenem nazivu, višini prejemkov itd., svoječasnim napovedim, odnosno ugotovitvam, je bilo vendar jasno, da je odlok, ki je pišan na uradnem formularju s pravilnimi katastrskimi številkami službodavca in nameščenca, pristen in da izhaja od pokojninskega zavoda.

Pa tudi glede podpisov predstavnikov političnih oblastev in glede drugih podpisov se v sedanjih časih razširjenja prometa in potrebe sistematičnega izrabljanja časa ne more zahtevati vselej lastnoročen podpis. Celó pred davčnimi oblastvi in pred sodišči veljajo tudi faksimilia. Tako n. pr. je odločilo

upravno sodišče že dne 10. novembra 1896. št. 10072, da je podpis resničen in pristen, četudi podpis firme ni pristavljen pravni listini z lastnoročno pisavo lastnika firme in je rokopis reproduciran kot faksimile (glej opombo pri § 22. Manzove izdaje pristojskega zakona iz leta 1914.).

Radi potreb modernega prometa je celo tretja delna novela k občnemu državljskemu zakoniku v § 886. odstopila od zahteve lastnoročnega podpisa. Ta paragraf se sedaj glasi: »Pogodba, za katero določa zakon ali volja strank pismeno obliko, se sklene s tem, da jo podpišeta stranki ali, ako ne znata ali radi hibe ne moreta pisati, s tem, da pristavita svoj sodno ali notarsko poverjeni ročni znak ali da pristavita svoj ročni znak pred dvema pričama, katerih ena podpiše ime stranke. Sodna ali notarska posvedočba nadomešča pismeni sklep pogodbe. Mehanični posnetek svojeročnega podpisa zadošča le tam, kjer je v poslovnem prometu običajen.«

6. Pravice iz zavarovanja neodvisne od obstoja odlokov.

Poudarjeno je že bilo, da zavarovalni odloki pokojninskega zavoda niso pravne listine, od katerih bi bilo odvisno pravno razmerje, temveč so le oblična potrdila o zavarovalnem razmerju, ki velja že brez teh odlokov. Razen že omenjenih razlogov se vidi to zlasti iz tega, da zakon pravice do rente ne dela nikjer odvisne od zavarovalnih odlokov. Kdor hoče dobivati pokojnino, nikakor ni dolžan, da bi predložil zavarovalne odloke, temveč jih sme takoj po prejemu zavreči, ne da bi zato nastopila izprememba v pravnem razmerju napram pokojninskemu zavodu. Zavarovalno razmerje ostane v veljavi kljub temu prav tako še nadalje in ob danih pogojih mora zavarovanec radi določb zakona dobivati pokojnino, če predloži zavarovalne odloke ali pa ne.

Lastnoročnega podpisovanja odlokov po predsedniku ali ravnatelju odn. njiju namestnikih zakon tudi že zato ni mogel zahtevati, ker je včasih naravnost fizično nemogoče. Tudi predsedniki in ravnatelji pokojninskega zavoda n. pr. na Dunaju ali v Pragi niso podpisovali in ne podpisujejo zavarovalnih odlokov lastnoročno. Ker imajo ti zavodi na stotisoče

zavarovancev, bi morali imeti sicer le za podpisovanje po več predsednikov in ravnateljev, odn. njihovih namestnikov, zlasti kadar izide kakšna novela o preureditvi plačilnih razredov zavarovancev in je treba v najkrajšem času vsakemu služboдавцу in nameščencu poslati nov odlok.

Radi potrebe čim intenzivnejšega dela se morajo predsedniki in ravnatelji ter njihovi namestniki baviti z važnejšim delom, dočim njihove podpise na odloke, ki jih izgotavljajo strokovni uradniki, lahko pritiskajo sluge.

O načrtu zakona zoper nečedno tekmo.

Dr. E. Pajnič.

(Konec).

Nadaljnja vrsta nečedne tekme je po načrtu v čl. 16. (civilnopravno dejanstvo) in v čl. 32 (kaznivi prestop) orisano kršenje in izkoriščanje tajnosti v produkciji in trgovini.³² Znaki nečedne tekme s kršenjem in izkoriščevanjem tajnosti so v obeh primerih (civilnopravnem in kazenskopravnem) isti. Načrt se je tu precej točno držal sličnih določb češkoslovaškega zakona o nečedni tekmi. Ločiti je treba med kršenjem takih tajnosti po zaposlencih podjetja za časa njih zaposlenosti ter na drugi strani med kršenjem in izkoriščevanjem tajnosti, katere utegne zakriviti (večinoma) tudi druga oseba, pa tudi zaposlenec med službo in po končani zaposlenosti. Zaposlenec, nameščenec, delavec vajelec — mora za časa svoje zaposlenosti priobčiti ali odkriti (»učiniti pristupačnom«) neopravičeno drugemu produkcijsko ali trgovinsko tajnost, ki mu je radi njegovega razmerja v podjetju bila ali zaupana ali pa poznata na drug način in ki se more uporabiti v tekmovanju. Tudi nezaposlenci zakrivijo tako kršenje tajnosti s tem, da jo drugemu priobčijo ali v lastnem ali tujem podjetju izkoriščajo, to pa tedaj, ako so zvedeli za tako tajnost po lastnem ali tujem protizakonitem ali dobrim šegam nasprotujočem

³² Prim. § 13 čsl., §§ 11 in 12 avstr. in §§ 17, 18 nem. zak. o nečedni tekmi: Avstrijski in nemški zakon navajata le znake kazenskopravnega prestopka, ki ima seveda zasebnopravne posledice. Glej avstrijski zakon 11. maja 1921 B. G. Bl. št. 292 (Angestelltengesetz). Zakon 24. julija 1917 drž. zak. št. 307 z izvrš. nar. 12. avgusta 1918 drž. zak. št. 302.

dejanju, zlasti z vohunstvom (»uhodjenjem«), po njim zaupanih tajnostih ali tehničnih ter poslovnih pripomočkih, po izvrševanju javne funkcije.

Na tem mestu bi bilo opozoriti na netočnost načrta, ki govori v prvem odstavku čl. 16. in 32. le o poslovnih tajnostih³³, v nadpisu ter v drugem odstavku pa o produkcijskih ali trgovinskih tajnostih. Po vsem besedilu čl. 16. in 32. ter po sličnih določbah češkoslovaškega zakona o. n. t. pa je jasno, da gre v vseh primerih za tajnosti obojih vrst. Ker pa hoče bodoči zakon ščititi ne le obrtnike, industrijalce, poljedelce in trgovce, ampak tudi pridobitno delovanje drugih slojev (»slobodnih profesij«), bilo bi primerneje govoriti o produkcijskih in poslovnih tajnostih.

V tretjem odstavku čl. 16. nač. je umestno povzeta nemški judikaturi izjema v prid zaposlencev in vajencev, ki smejo seveda pozneje uporabljati v lasten prid svoje znanje ter izvežbanost, ki so jih pridobili po volji službodavca med učno dobo v njegovem podjetju. Ta določba pa odkriva seveda vso nevarnost in pomanjkljivost prestogih kazuističnih določb nečedne tekme te vrste. V praksi bodo imeli zadnjo in odločilno besedo izvedenci, na katerih popolno nepristranost bo pač najstrožje gledati.

Nemškemu ali avstrijskemu zakonu o n. t. tuja je čsl. zakonu posneta nečedna tekma, ki jo stori s pridobivanjem v isti panogi pomožno osebje podjetja temu v kvar, prav tako je pa presojati izkoriščevanje takih pomožnih zaposlencev (pooblaščenec, agentov, potnikov) po drugih tekmovalcih. Taka dejanja, ki so pri nas po materialnopravnih zakonih³⁴ že zabranjena, bodo v prihodnje po zakonu o nečedni tekmi tudi kot prestopki (čl. 33 nač.) kazniva, le da je tu potrebna zavest, da se s takimi nečednimi dejanji podjetje oškoduje.

V tretjem poglavju vsebuje načrt upravne predpise, ki so deloma posnети po češkoslovaškem zakonu o nečed. tekmi, a so razširjeni z določbami o prodaji s popusti in o razprodaji. Avstrijski zakon o razprodajah³⁵ ni izrečno razveljavljen, pa je zamenjan z mnogo širjimi določbami, ki vsebujejo celo kaznivo dejanstvo pregreška z nečedno reklamo (čl. 45 odst. 3, in 26 nač.).³⁶ Kot

³³ »Obrazloženie« k načrtu k prvemu odstavku čl. 16 govori o zaposlenih osebah, ki so pogodbeno ali moralno obvezane, da čuvajo poslovne ali obrtne tajnosti in tajnosti v proizvodjanju.

³⁴ Prim. §§ 7 in 36 nasl. zak. 16. januarja 1910 drž. zak. št. 20; čl. 56. trg. zak.

³⁵ Zakon 16. januarja 1895 drž. zak. št. 26.

³⁶ Gre tu za prodajo s popustom po čl. 45 odst. 1. nač., ki se pa smatra kot nečedna reklama tedaj, ako se izvrši dejansko z nižjim popustom kot je po čl. 45 odst. 1. nač. (5%) določen.

upravna oblastva poslujejo pristojne trgovske zbornice ter ministristvo trgovine in industrije. Pristojna je pa očitvidno ona trgovska zbornica, kjer se nahaja sedež podjetja, ki započne in izvrši razprodajo. Upravno kazensko oblastvo pa je tudi v teh primerih po čl. 57 nač. v rokah policijske oblasti.

Kakor v § 42 čsl. zakona o neč. tekmi je v čl. 54 nač. rečeno, da je zabranjeno glede blaga pozivati se na to, da izvira to blago iz stečajne mase ali iz izvršilne dražbe ali iz kakšne razprodaje, pa v istini to blago ne spada več tjakaj.

Zgolj policijsko kaznive bodo po načrtu (čl. 55 in 56 nač.) vse prodaje, ki imajo nekaj značaj prepovedanih iger. Pri nekaterih teh prodaj se zahteva od odjemalcev, da pridobe še druge odjemalce, zato se jim pa nudijo določne koristi. V drugih primerih pa načrt govori o premijskih poslih, kjer je odvisna nagrada zgolj od sreče.³⁷ Načrt govori o prvonavedenih poslovnih dogovorih, da so nični (§ 879 o. d. z.). V tem poglavju načrt sicer ne omenja civilnopravnih posledic, poseči bo torej v danih primerih po zasebnopravni zaščiti generalne klavzule po čl. 1 nač.

II.

Govoriti je sedaj še pregledno o civilnopravnih in kazenskopravnih sankcijah ter o predpisih pravdne in izvršilne narave.

Zaščitno sredstvo zasebnopravne narave je predvsem zahtevka na opustitev, s katerim se združuje pri dalje časa trajajočih primerih nečedne tekme še zahtevki na odstranitev protipravnega dejstva. Načrt dosledno govori o »nekorektnem« dejstvu, a zdi se nam, da bilo točneje govoriti o protipravnem dejstvu, ko je njega povzročitev s pozitivnimi predpisi načrta prepovedana. Z ustvaritvijo zahtevka na opustitev in odstranitev je zaznamovati bistveni napredek napram že obstoječim predpisom državlanskega prava (§§ 1295 odst. 2, 1330 odst. 2. o. d. z.), po katerih je mogoče zahtevati zgolj odškodnino.

Kakor drugi zakonj o nečedni tekmi tudi naš načrt popolnem molči o tem, ali je tožba na opustitev dopustna le tedaj, kadar je nevarnost, da storilec ponovi dejanje nečedne tekme.³⁸ Jasno je, da mora biti podan konkretni interes na zavarovanje zoper mogoče ponovitve dejanja neč. tekme. O takem interesu ne

³⁷ »Poslovi po usovnom sistemu«, nemško »Schneeballengeschäfte, Lavinengeschäfte«; glej tudi avstr. ukaznik just. min. l. 1901 str. 144 in l. 1902 str. 162. Prim §§ 43 in 44 češkoslov. ter § 27. avstr. zak. o neč. tekmi, nemški zakon nima teh prepovedi.

³⁸ O tem vprašanju je bilo že obširno razpravljano v judikaturi in literaturi. Kadečka str. 37., Zimble: Jur. Blätter str. 160/26 in 198/27.; Weinmann, Ger. Z. str. 167/27 i. t. d.

bo govoriti, kjer izgubi dejanje nečedne tekme (n. pr. reklamni inserat) že v nekaj dnevih ves svoj vpliv. Le to se more za prihodnost prepovedati, kar se utesne zopet izvršiti ali zgoditi. Po vsem smislu določb načrta je domnevati povsod tako nevarnost ponovitve, toženi moral bo dokazati, da manjka v danem primeru interes na taki tožbi.

Pri zahtevku na odškodnino veljajo splošni predpisi glede vprašanja krivde (»dolus« in »culpa«), kar načrt tako izraža, da nalaga storilcu vsekdar odgovornost tedaj, če je vedel ali moral vedeti, da povzroča njegovo dejanje drugim tekmovalcem škodo. Utesnitev tega načela je videti v določbi čl. 3 odst. 1 nač. glede jamčenja oseb odgovornih po zakonu o tisku, ki se morejo na odškodnino le tožiti, ako so vedeli za sposobnost tiskanih reklamnih navedb, da te spravijo koga v zmotu.

Naš načrt ne loči med primeri lažje in hude nemarnosti, § 16, odst. 1 čl. zakona o n. t. poudarja, da pomeni izraz »moral znati« nevednost, povzročeno s hudo nemarnostjo. To je pomembno toliko, ker načrt v čl. 19. odst. 4 kar na splošno določa, da je več storilcev za storjeno škodo odgovornih vsekdar solidarno.³⁹

Odškodnina obsega povračilo neposredne škode in izgubljenega dobička. Na predlog tožiteljev pa mora sodišče priznati za prizadeto škodo ter krivico pavšalno svoto (zadovoljenje), kar seveda izključuje nadaljnje zahtevke pod naslovom odškodnine. Poudarjana je odločilna važnost sodnega preudarka (§ 273 c. pr. r.) glede vprašanj o temelju in višini nastale škode.

Čl. 40 nač. poudarja, da more oškodovani zahtevati odškodnino tudi o priliki kazenskega postopanja s pridruženjem temu postopanju kot zasebni udeleženec.

Legitimirani so civilnopravno k tožbi na opustitev ali tudi na odstranitev, kolikor gre za temelj oprt na generalno klavzulo, nečedno reklamo, napačno oznako izvora in podkupovanje, ne le neposredno prizadeti, temveč tudi vsak sotekmovalec ter udruženja (čl. 18, odst. 1 nač.), ki so po svojih pravilih pozvana, da čuvajo interese sotekmovalcev ogrožene (»povredjene«) z dejanji nečedne tekme.⁴⁰ Dobro bi bilo, ako bi bodoči zakon naravnost omenjal poleg udruženj ali med te štel tudi trgovske in obrtne zbornice kot opravičene k takim tožbam. Nemška judikatura smatra to opravičenost kot podano. V vseh drugih primerih nečedne tekme pa je k tožbi na dopustitev ali na povračilo škode opravičen le oškodovanec.

Glede vprašanja pasivne legitimacije je zanimiva določba čl. 20 nač.,⁴¹ po kateri je lastnik podjetja, v kojega obsegu je druga

³⁹ Prim. § 1302 o. d. z.

⁴⁰ Podobno §§ 15 čl. 14 avstr. in 13 nem. zak. o neč. tekmi.

⁴¹ §§ 17 čl. in 18 avstr. zak. o neč. tekmi.

oseba storila delo nečedne tekme po čl. 1., 2. (reklama), 10. do 16. nač. (lažno označenje, očrnenje, zloraba zunanje opreme..., brezpravno priobčenje dnevnih vesti, podkupovanje, kršitev tajnosti) odgovoren pri tožbi na opustitev ali odstranitev. Glede odškodninskih zahtevkov, stavljenih zoper njega pa nastopa le tedaj odgovornost imetnika podjetja, ako mu je protipravno delo načedne tekme bilo znano ali moralo biti znano.

V skupnih sklepnih predpisih (čl. 60 nač.) navaja načrt možnost objave civilne sodbje brez razlogov ali z razlogi na stroške ene ali druge stranke, kakor že izteče pravda. Rok, podrobnosti objave določi sodišče v sodbi. Uradoma ali na predlog more sodišče naložiti denarno kazen do 50.000 Din (po čl. 61 nač. v prid državni blagajni) oni stranki, ki se je v spor podala hudomušno.

V predpisih glede civilnopravnega postopanja manjka v načrtu določba o začasnih odredbah (glej čl. 35 nač.) očitno zato, ker zadoščajo načrtu že predpisi, ki so v izvršilnem redu (§ 381 in nasl. avstr. izvr. r.). Opozarjamo na določbo § 24 avstrijskega zak. o n. t., ki pravi, da je v zavarovanje zahtevkov, oprtih na ta zakon, možno dovoliti začasne odredbe tudi brez pogojev, navedenih v § 381 avstr. izvr. reda. Taka določba bi bila v oporo zahtevkov iz gorenjih naslovov največje važnosti.

Le napram oglasom in objavam v tiskovinah je dana možnost, da se že med pravdo izreče prepoved nadaljnjih objav ali prepoved izdajanja, ki izidejo zoper lastnika tiskovnega podjetja.

Za reševanje teh civilnopravnih sporov (čl. 22 nač.) so stvarno pristojna okrožna kot trgovska sodišča; besedilo tega člena⁴² bi bilo prilagoditi popolnoma besedilu čl. 14, odst. 2, zak. o organizaciji sodišč z dne 18. januarja 1929.

Krajevna pristojnost se ravna po sedežu podjetja, kojega lastnik ali kojega zaposlenci so toženi. Subsidiarno se določa ta pristojnost po kraju podjetja, na katero se delo nečedne tekme nanaša; kjer je glavni sedež podjetja; po kraju, kjer toženi stalno prebiva in v skrajnem primeru, kjer je delo nečedne tekme bilo storjeno. Pri sospornikih-tožencih (§ 11 c. pr. r.) velja krajevna pristojnost po izboru, kakor jo določa zakon o državljansko-sodnem postopku. Po inozemski tiskovini storjeno delo nečedne tekme se smatra v tem pogledu krajevnosti kot izvršeno tamkaj, kamor je bila tiskovina poslana, izročena ali kjer je bila razširjena.

⁴² »Prvostepeni sodovi, koji su nadležni i za trgovačke sporove«. Opomniti je, da določa § 21 čsl. zak. o n. t. izključno stvarno pristojnost zbornih sodišč prve stopnje, a § 22 avstr. zak. o n. t. ono zbornih kot trgovskih sodišč prve stopnje.

Civilnopravni zahtevki zastarajo v roku šestih mesecev, ki prične teči z dnem, ko je opravičenec zvedel o delu nečedne tekme in zaznal za osebo zavezančevo (čl. 24, odst. 1 nač.) Po vzorcu § 20, odst. 2 avstrij. zak. o n. t. pravi odstavek 2, čl. 24 nač., da pričenja pri tožbah na povračilo škode teči gorenji rok zastaranja šele od dneva, ko je škoda nastala in je zanjo zvedel upravičenec. To besedilo obeh odstavkov je precej neokretno, pa tudi jasno ni, ker govori čl. 24, odst. 1 nač. kar splošno o zahtevkih sploh. Zato bi bilo ves ta predpis prienačiti določbi §23, odst. 1a čsl. zak. o n. t.,⁴³ a zato izpustiti drugi odstavek tega člena. Gorenji šestmesečni rok je nekak prekluzivni rok; čl. 24, odst. 1 nač. omenja sklepno, da nastopi v vseh primerih, kjer prej ne izve upravičenec za dejanje ter osebo storilca, zastaranje v treh letih po izvršenem delu nečedne tekme. Tako slove tudi podobna določba češkoslovaškega zakona, dočim hoče naš načrt pri zahtevkih na odškodnino i triletno zastaranje šteti šele od dneva, ko je škoda nastala. Slednji dan bo namreč čisto precej težko določiti, ker se pri dejanjih nečedne tekme škoda šele polagoma in stopnjema pojavlja.

Zanimiva in umestna je določba (čl. 24, zadnji odst. nač.), ki kaže na to, da daje trajanje predpisom o nečedni tekmi protivnega stanja še vedno pravico, da se stavijo primerni zasebnopravni zahtevki, dokler pač ni potekla gori opisana triletna zastaralna doba. Tako bo dobil v določni meri bodoči zakon o nečedni tekmi vzratno moč, o čemer še posebej govori čl. 65 nač.⁴⁴ Ta določba pa pravi, da bo po veljavi novega zakona odškodnino zahtevati le glede škode, nastale šele po veljavi zakona o nečedni tekmi.

Glede kazenskopravne zaščite je treba poudarjati, da pozna načrt — kakor že zgoraj navedeno — zgolj prestopke in pa le policijsko kaznive prekrške. Ako delodajalec ali upravnik podjetja zavestno ne zabrani kaznivega prestopka, ki ga zakrivi delojemalec ali pooblaščenec, smatra načrt pravilno kot sokrivdo na glavnem kaznivem dejanju, ne pa kot samostojen delikt.

⁴³ Tako bi se glasilo odločilno besedilo odst. 1. čl. 24 nač. nekako takole: . . . »U roku od šest meseci od dana kad je zainteresovani saznao za delo ili za štetu i za izvršioca.«

⁴⁴ Čl. 65. Može se tražiti zabrana nekog dela ili da se odkloni nekorektno dejstvo u smislu ovog zakona i u slučaju, kad se je ranijom radnjom ostvarilo delo, koje po stupanju u važnost ovog zakona još prouzrukuje takve posledice, koje se protive propisima ovog zakona. No u tom slučaju naknada štete na osnovu ovog zakona može se tražiti samo za štetu, koja je nanesena posle stupanja u važnost ovog zakona.

kakor je to urejeno v češkoslovaškem zakonu o n. t. (§ 33 čl. z.). Kazniv je tudi poskus pri teh prestopkih.

V čl. 37 nač. je glede vseh prestopkov kazen enotno določena. V naknadnem določevanju nadomestnih zapornih kazni za primer neizterljivosti denarnih kazni bodo utegnile v praksi nastati dokajšnje neenakosti in neskladnosti, ker pravi odst. 2, § 37 nač., da je določiti tako nakladno zaporno kazen po meri krivde, ne po gotovem razmerju s prisojeno denarno kaznijo. Poudariti bi bilo točno, da mora za primer neizterljivosti že v sodbi biti določena nadomestna zaporna kazen, da more druga stopnja i v tem oziru morda preizkusiti prvosodno sodbo. Denarne kazni, globe in izkupila za zaplenjene stvari pripadajo državi blagajni.

Po § 39 nač. ni kazniv zaposlenec, o katerem se dokaže, da bi bil odpuščen iz službe, ali bi trpel občutno škodo, če ne bi izvršil kaznivega dejanja nečedne tekme. Dokazno breme o opisanim primeru nekaznivosti nosi torej obdolženi zaposlenec.⁴⁵

Poleg kazni izreče sodba na predlog zasebnega obtožitelja še, da se morajo lažne navedbe (nečedna reklama, lažna oznaka izvora blaga) ali odstraniti ali popolniti in če to ni mogoče, da zapade in se uniči dotično priobčilo in prav to se more zgoditi tudi glede oglasov, nadpisov, zavojev, zunanje opreme itd. Mogoče pa je doseči navedene mere tudi v primerih oprostilnih sodb, — torej nekako objektivno postopanje. Kadar gre za nečedno tekmo z zapostavljanjem (»ocrnjenjem«), more sodišče odrediti preklc v časopisih na strošek obsojenca.

Čl. 35 nač. predvideva začasne odredbe v zavarovanje, da se izvrše gori opisane naredbe izrečene s sodbo. Kot take navaja zgolj kot primere zadrževanja blaga na carinarnicah, zaplenbo blaga in ukrenitve glede pokvarljivega blaga. Sodišče zasliši po možnosti pred rešitvijo stranke, sme od tožitelja tudi zahtevati kavcijo za stroške odredbe. Pripuščena je pritožba v roku treh dni, ki se štejejo vsekako od dneva vročbe pismenega izdatka rešitve. O pritožbi odloča višje sodišče — torej ni navedeno kot druga stopnja izrečno apelacijsko ali okrožno sodišče. Načrt — čl. 34, odst. 2 — se bo moral tu opirati na izenačenje materialnega in pravnega kazenskega prava. Tudi v kazenskem postopanju more tožitelj, kakor v primeru oprostitve tudi toženec doseči objavo sodbe.

Kazensko postopanje radi prestopkov nečedne tekme je mogoče le na zasebno tožbo oseb, ki so — kakor zgoraj opisano — upravičene k tožbi na oprostitev ali odstranitev. Subjektivno za-

⁴⁵ § 38 čl. zak. o n. t. ima isto določbo, a § 19 odst. 3. avstr. zak. o n. t. nalaga obtožitelju, da dokaže kaznivost zaposlenca, češ da je domnevati njegovo popolno odvisnost od službodavca.

staranje pravice na tožbo nastopi v šestih mesecih od dneva, ko je zvedel tožitelj za kaznivo delo in za storilca.

Subsidiarno naj veljajo za kazensko postopanje na teritoriju pristojnega sodišča veljavni zakoni o kazenskem postopku in materialnem kazenskem pravu (čl. 34, odst. 2 nač.). Med tem je pa na teh poljih že nastopilo izenačenje zakonov, kar bo treba upoštevati.

Češkoslovaški zakon o neč. tekmi ureja (§§ 49, 50) poravnalno postopanje za vse vrste nečedne tekme, ki je v denarnih in bančnih stvareh celo obligatorno. Dobro je, da teh določb naš načrt ni prevzel.

Sklepno je omeniti še uporabnost določb načrta glede inozemcev (čl. 63 nač.). Poudarjano je načelo, da uživajo tudi državljani, ki imajo v naši državi podjetje ali vrše tu delo, isto zaščito kakor naši državljani. Sicer pa je ta zaščita odvisna od dejstva vzajemnosti. Po načrtu mora pa tisti, ki se hoče s tem dejstvom okoristiti, obstoj vzajemnosti dokazati. Ta zahteva je dokaj trda in tudi manj praktična; o češkoslovaškem zakonu (§ 52 čl. z. o n. t.) je treba o tej okolnosti uradoma pribaviti izjavo ministrstva pravde, ki jo odda sporazumno z ministrstvom pristojnega resora. Sicer je pa glede obstoja vzajemnosti itak pričakovati ministrskih razlogov v uradnih listih.

Sklepno je reči o načrtu, da je načrt skrbno in marljivo zakonodajno delo, dasi smo naziranja, da za razmere v naši državi ni treba tako obširne ureditve cele snovi o nečedni tekmi. O priliki izenačenja materialnega državlanskega in kazenskega prava bi bilo primerno popolniti že veljavne določbe v zaščito poštenega pridobitnega gospodarstva. Umestna bi bila tudi odložitev končne redakcije zakona o nečedni tekmi za čas, ko bo izvršeno in tudi uresničeno izenačenje na poljih državlanskega, trgovinsko-obrtnega in kazenskega prava. Ni naloga zakonodajčeva, da ustvari z zakonom jezikovno takorekoč leposlovno delo, a vendar je potrebno, da se skrbno pretehtajo vsi posamezni izrazi za važne pravne pojme. Izogibati se je neumestnih tujk, vsake dolgoveznosti in ponovitev v besedilu posameznih predpisov (prim. čl. 1, 23, 32, odst. 1, 30, 31 nač.), kar vse je protivno tudi naravni dovršenosti jezika, katerega se poslužuje načrt zakona o nečedni tekmi.⁴⁶

⁴⁶ **Literatura** o nečedni tekmi, (kolikor je bila upoštevana pri tem spisu). Avstrijski zakon o neč. tekmi: Dr. L. Haber, Jur. Bl. I. 1923; Dr. E. Bettelheim, Ger. Z. I. 1923; Dr. Abel, Ger. Z. 1927; Dr. Adler, Ger. Z. 1925; Dr. L. Kadečka, Wien 1924; dr. E. Pajnič, Trgoski list št. 149 in 150 iz I. 1923. Češkoslov. zakon o neč. tekmi: dr. Skala, Praga 1928; Dr. R. Gellner, Prager Archiv 1927; Dr. M.

Iz načelnih razpisov ministrstva notranjih poslov.

Dr. France Goršič.

Kot vrhovno oblastvo izdaja ministrstvo notranjih poslov v mejah veljavnih zakonov in uredb načelne razpise, ki jih naslavlja ali na vsa podrejena oblastva občne uprave ali vsaj na večje število teh oblastev in organov. Ministrstvo notranjih poslov je izdalo tudi poseben pravilnik za podrejena oblastva, kako treba zbirati, sistematsko urejati in v preglednem razvidu držati te normalije.

V zbirki načelnih razpisov ministrstva notranjih poslov se nahajajo i taka navodila, ki so trajne vrednosti in bodo zanimala širše pravniške kroge. Slovenski Pravnik namerja svoje čitatelje seznanjati s tistimi normalijami, ki se v njih očitujejo pogledi in načela one obširne upravne reforme, ki se pred našimi očmi uvaja izza 6. januarja 1929. l. Nekatera teh načelnih navodil so najboljši komentar k zakonom te nove dobe.

I. Zakon o osebnih imenih.

A. Z načelnim razpisom Kom. Br. 190 z dne 10. aprila 1929 l., ki tvori razpis št. 1 pod naslovnico »Osebno ime«, opozarja ministrstvo notranjih poslov svoja podrejena oblastva na zakon o osebnih imenih z dne 19. februarja 1929. l., ki je stopil v veljavo s 26. februarjem 1929. l. kot dnevom razglasitve v Službenih Novinah (Br. 47/XXI).

Da se ne bi določila tega zakona napačno tolmačila, se v razpisu pretresajo nastopna vprašanja:

1. Nekli obvezni red, po katerem bi bilo treba rabiti ali pisati dele imena, ni ukazan že kar s tem, da zakon na mestih, kjer govori o delih imena, kakor n. pr. v 1. odstavku 2. člena, v 1. odstavku 31. člena, postavlja na prvo mesto rodbinsko ime, a na drugo mesto rojstno ime. Kadar je beseda o delih imena, se zakonodavec tega reda pač zato dosledno poslužuje, ker želi, da se tudi v to stvar uvede enotnost. Toda željo zakonodavčeve je treba ločiti od onega, kar zakonodavec obvezno ukazuje, odnosno kar postavlja pod kazensko sankcijo.

Tak obvezni red je uveden stoprv z določilom, ki se nahaja v 2. odstavku 2. člena, a še tu je uveden samo za primere, kjer se označujejo osebe v uradnih spisih, listinah in seznamih. V

Meiser: Die Unterschiede des tschechoslow. Gesetzes gegen den u. W. von dem des Deutschen R. und Österreichs, Prager Jur. Zeitschr. Nr. 3-1929. Weinmann u. Walden: Die Gesetzgebung gegen den u. W. Rosental: Kommentar nemškega zak. o n. t.

takih primerih se mora najprej navesti rodbinsko, potem pa rojstno ime. Iz same stilizacije odstavka 2. člena 2. se vidi, da taka dolžnost ne obstoji v vseh primerih. Naglas leži na besedah »kjer se označujejo osebe«. Zato je jasno, da so bili tu v mislih le primeri, kadar označujejo oblastva tretje osebe v svojih naslovih, spisih, listinah in seznamkih.

Pobudo za to določilo je dala izkušnja, da se da uradna evidenca oseb praktično voditi samo po rodbinskem, nikakor pa ne po rojstnem imenu. Na prvem mestu bodi zato rodbinsko ime.

Niti za svojeročni podpis v uradnem prometu ne zahteva zakon vrstnega reda: rodbinsko ime, rojstno ime. Glede tega je v členu 32., odstavku 2. predpisano samo, da naj bodo vloge, poslane oblastvu, vedno podpisane s polnim imenom, t. j. da naj ima podpis oba sestavna dela osebnega imena. Tako je odrejeno v interesu prosilca in tudi samih oblastev, da se jim namreč ne bi bilo treba muditi z raziskovanjem, čigava je vloga in komu je treba dostaviti odgovor.

Za podpisovanje uradnih oseb v spisih ni nikakega predpisa o tem, kako naj po redu slede deli imena, nego za uradne osebe veljajo prav tako olajšave, ki so dovoljene v odstavku 2. člena 32. Celo izostati sme rojstno ime ali se označiti samo z začetnico ali običajno kratico.

Za vse zasebno občevanje, tudi za pismeno, velja popolna svoboda glede reda, kako naj se vrstita rodbinsko ime in rojstno ime. Člen 32., odstavek 1., dopušča kar, da se sme v zasebnem občevanju rabiti rojstno ime skrajšano ali prikrojeno po običajih.

2. Pravico in dolžnost, da dá otroku rojstno ime, nalaga člen 9. v prvi vrsti očetu, odnosno nezakonski materi, ako pa matere ni, ali v primeru, če je otrok najdenec, pa prvostopnemu občnemu upravnemu oblastvu. S tem je ustanovljena pravna odgovornost za imenodajo. Določena je oseba, ki jo je poklicati na odgovor, kadar bi to zakonsko dolžnost opustila. S tem določilom ni nič izpremenjeno v tistem običajnem pravu, po katerem da otroku ime kum, saj po pravnem načelu pristoji to pravo kumu samo tako, da je nanj ali izrečno ali pa molče, po običaju, preneseno od očeta ali pa od nezakonske matere.

3. Obvezno rabo očetovega rojstnega imena zakon ne predpisuje niti za službeno niti za zasebno občevanje. Člen 31. pravi samo, da sme, kdor hoče, radi identifikacije rabiti tudi rojstno ime očeta, odnosno nezakonske matere. Naravno je, da odreja zakon za ta primer, kam treba to ime postavljati. S tem, da je očetovemu rojstnemu imenu odkazano mesto med rodbinskim imenom in rojstnim imenom, bodisi v obliki začetnice, bodisi v obliki svojilnega pridevnika očetovega imena, je zažbranjeno zgolj to, da bi se postavljalo očetovo rojstno ime na začetek ali pa na

konec vsega imena. Red rodbinskega imena in rojstnega imena pa s tem ni tangiran. Pisati se mora: Petrovič M. Jurij, ali v primerih, ki se ne protivijo določilom zakona, tudi Jurij M. Petrovič, nikakor pa se ne sme pisati: M. Jurij Petrovič, ali: Jurij Petrovič M.

4. Pri določilih o kaznih se mora paziti na to, da zabranjuje člen 36. najprej rabo tujega imena, najsi se to zgodi na katerikoli način, in dalje, da se nanaša ta člen zgolj na vzdevanje imena, ki ni v skladu z zakonom. Pogoj je torej ta, da se vrši protizakonita raba imena po vzdevanju imena (nazivanju), to se pravi tako, da se uporaba ponavlja ali pa da je uporaba trajna.

Glede pisave imena velja člen 37. Tu se pod kazensko sankcijo postavlja tisti, ki piše svoje ime zoper predpise zakona, zlasti oni, ki piše ime vedoma drugače, nego je vknjiženo v rojstni matici. Ta člen predpolaga torej neka pozitivna zakonska določila o tem, kako treba pisati ime. Razen na primer, kadar se piše ime drugače, nego je v rojstni matici vpisano, se ta člen nanaša samo na:

a) odstavek 3. člena 2., ki prepoveduje oznamenovanje z imenom, ki bi imelo razen rodbinskega in rojstnega imena še kak dodatek, kolikor seveda dodatek ni v zakonu ukazan ali dopuščen;

b) odstavek 2. člena 3., ki ima določila o tem, kako morajo tuji državljani rabiti svoje ime;

c) člen 13., ki predpisuje rabo primozenega rodbinskega imena oziroma odreja način rabe dekliškega rodbinskega imena;

č) odstavek 1. člena 15., ki normira rabo posvojiteljevega rodbinskega imena;

d) odstavka 4. in 5. člena 15., kjer so posebna določila o rabi imena posvojitelja omožene ženske, odnosno vdove;

e) odstavek 2. člena 32., ki predpisuje, kako treba podpisovati ime na vlogah, poslanih oblastvu, in

f) odstavek 3. člena 33., ki dopušča, da se poslužujejo označb akademskega dostojanstva samo osebe, ki so to dostojanstvo prijavile domovinski občini radi vpisa v občinsko knjigo domovincev.

Dokler se ne izdado posebni predpisi o knjigi domovincev v smislu § 3. zakona o državljanstvu, ni moči, z ustrezno kazensko sankcijo vred, uporabljati omenjeni odstavek 3. člena 33., niti odstavek 2. člena 30., ki nalaga vodjem matičnih knjig dolžnost, da obveščajo domovinske, odnosno v zakonu določene občine o vsakem matičnem vpisu.

Določilo odstavka 2. v členu 2. ni postavljeno pod kazni, ker nalaga oblastvom samo, kako je treba pisati imena tretjih oseb, dočim govori člen 37. o pisanju »svojega« imena.

5. Vsi upravni posli po zakonu o osebnih imenih so poverjeni občinim upravnim oblastvom prve stopnje, torej za prvi dve leti (čl. 41.) tudi odločevanje po čl. 4. in pa o zahtevah, da se popravijo matični vpisi v smislu čl. 26.

Občine je treba opozoriti na sodelovanje pri ugotavljanju, kdo ima pravico rabiti akademsko dostojanstvo in naslov, ter na dolžnost, da treba odobrene izpremembe za sedaj vpisovati v posebne seznamke vse dotlej, dokler ne bodo uvedene knjige domovincev.

Vodje matičnih knjig je treba po pristojnem potu opozoriti na predpise o vpisovanju (glava VI) z dostavkom, da bo predpise o obveščanju domovinskih občin o matičnih vpisih moči uporabljati stoprv potem, ko bodo uvedene knjige domovincev.

B. Načelnirazpis Kom. Br. 344 z dne 5. julija 1929. l., ki je sedaj uvrščen kot razpis št. 2 pod naslovnico »Oseбно ime«, obrazlaga, da je sproženo vprašanje, ali je treba v uradnih rešitvah in dekretih, ki se vročajo strankam ali pa objavljajo, akademske kratice (dr., inž., mag.) postavljati pred rodbinsko ime ali za to ime odnosno, v katerem redu je treba pisati akademski naslov, rodbinsko ime in rojstno ime.

Zakon o osebnih imenih odreja v členu 33., da se mora označba akademskega dostojanstva dodati rodbinskemu imenu. Zakon torej nima imperativnega predpisa, da se mora akademski naziv postavljati pred rodbinsko ime ali za rodbinsko ime, nego prepušča to stvar udomačeni praksi.

Da bi podrejena oblastva v svojem službenem poslovanju enotno postopala, odreja načelnirazpis št. 2, da se ima v bodoče v vsakem službenem dopisu občinih upravnih oblastev, torej tudi tedaj, kadar bi se v uradnih spisih, listinah in seznamkih (čl. 2., odst. 2.) označevale osebe, na prvo mesto postaviti kratica akademskega naslova, na drugo mesto rodbinsko ime in h koncu rojstno ime dotične osebe. V službenih dekretih, ki se tičejo organov notranje uprave, naj se pa postavi med rodbinsko ime in rojstno ime še začetnica očetovega rojstnega imena.

O novi zakonodaji v Zedinjenih državah Severne Amerike.

Dr. Leonid Pitamic.

Izmed nedavno od kongresa sprejetih in od predsednika sankcioniranih zakonov je od najvažnejših zakon z dne 15. junija 1929 o osnovanju federalne poljedelske komisije (Federal Farm Board), ki ima namen, da pospešuje prodajo poljedelskih produktov v notranjem in zunanjem prometu in da »postavlja poljedelstvo na temelj gospodarske enakosti z drugimi industrijami«. Spekulacija s poljedelskimi produkti naj se zmanjšuje, nesmotre in negospodarske metode razdelitve naj se preprečavajo.

organiziranje producentov v korporativnih zadrugah naj se pobuja, pospešuje naj se osnovanje in financiranje trgovine s poljedelskimi produkti po zadrugah, ki so ali sestavljene ali kontrolirane od producentov; da ne bi nadprodukcija povzročila kvarno valovanje in padanje cen, naj se vrši kontrola z racionalno produkcijo in razdelitvijo.

Komisija je sestavljena iz osmih članov, ki so imenovani od predsednika republike z odobritvijo senata in iz poljedelskega ministra. Pri imenovanju bo predsednik gledal na to, da bodo zastopane v komisiji vse važne grane poljedelske produkcije. Na poziv komisije utegnejo izvoliti poljedelske kooperativne zadruge posvetovalni odbor, s katerim bo komisija sodelovala radi informacije producentov. Področje komisije obsega sploh vzgojevanje, organiziranje, izboljševanje in razvijanje kooperativnih zadrug. Za te namene je določen kredit 500 milijonov dolarjev kot »obratni«
fond (revolving fund). Iz te vsote sme komisija na zahtevo kooperativnih zadrug dajati posojila, s katerimi naj se pomaga trgovanju s poljedelskimi produkti, grade ali na drug način pribavljajo potrebne naprave (n. pr. skladišča), ustanove kliring družbe (clearing house associations), da bi se produkti smoteno porazdelili po raznih tržiščih in se zmanjšala izguba in razsip. Komisija sme sklepati pogodbe za zavarovanje kooperativnih zadrug proti škodi, nastali radi padanja cen; za tako zavarovanje sme komisija dajati tudi predujme iz fonda.

Na prošnjo prej omenjenega posvetovalnega odbora sme komisija priznati kakšno korporacijo za stabilizacijsko korporacijo; tej sme posoditi potrebno glavnico za nakupovanje in razpolaganje s produktom na račun delničarjev ali članov korporacije. Takša korporacija sme vršiti tudi trgovinske posle s produkti, da bi kontrolirala njih nadprodukcijo. Komisija sodeluje z državnimi eksekutivnimi oblastvi. Toda predsednik republike sme prenašati na komisijo in ji zopet odvzemati kompetenco takih državnih oblastev, ki imajo posla s trgovanjem z agrarnimi produkti.

Omenjeni zakon ima torej nekakšne slične namene kakor novi jugoslovenski zakon o agrarni banki, t. j. podpiranje poljedelske produkcije in posebno poljedelskih zadrug (čl. 11 jugoslov. zakona). Sličnost se pokazuje tudi v kompetenci glede organizacije skupne prodaje teh proizvodov (čl. 11, točka 3. jugoslov. zakona). Področje ameriške organizacije je nekoliko širše, zakaj glavni namen ji je komercializacija poljedelstva. Glavna razlika bo pač ta, da je naša organizacija banka, katera naj privabi kot delniška družba potrebno glavnico, dočim Američani kapital že imajo, zato jim zadostuje enostavna državna komisija s sodelovanjem zadrug.

Važen je tudi zakon od 18. junija t. l. o ljudskem štetju (cenzusu) v letu 1930 in vsakem nastopnem desetem letu ter o razdelitvi števila članov narodne skupščine

(House of Representatives) med posamezne države. Pričakuje se, da bo prebivalstva okoli 120 milijonov, t. j. 30krat več kakor ga je bilo pri prvem štetju v tej državi l. 1790. Politična važnost tega zakona je, da se po njem porazdeljuje med posamezne države število (sedaj nespremenjeno 435) članov narodne skupščine in potemtakem tudi število tistih volilcev, ki volijo predsednika republike. Seveda so se upirali novi porazdelitvi tisti, ki bodo radi spremembe v sorazmerju prebivalstva številčno izgubili pri predstavnstvu v parlamentu. Zato se je predlagalo, naj se pri razdelitvi mandatov ne vzamejo v obzir tujci in črnci, torej tisti, ki de jure ali de facto niso volilci. Zastavljeno je bilo tudi (ne samo v Ameriki, temveč tudi drugod) sporno vprašanje, ali je pod izrazom »person« v ustavi smatrati vsako osebo ali pa samo državljane. Spremembe utegnejo biti tem večje, ker ni bilo število članov skupščine porazdeljeno po štetju l. 1920, mogoče radi povojnih razmer, kar pa se ne strinja z besedilom ustave.

Zakon o carinski tarifi še ni sprejet. Kakor znano, je povzročil ta zakonski načrt veliko polemiko in kritiko v državi in zunaj.

Kakor je izvajal ugledni ameriški publicist, so vsi omenjeni zakoni v medsebojni zvezi. V njih se namreč zrcalijo veliki problemi ameriške politike. V ljudskem štetju in njemu sledeči razdelitvi mandatov se bo pokazalo nasprotje med pretežno poljedelskim zapadom in jugom na eni in pretežno industrijskim severom in vzhodom, kjer se nahajajo velika mesta na drugi strani. Ako se ojača, kakor računajo, število mandatov v industrijskih krajih, bi bilo to važno tudi glede problema prohibicije alkoholnih pijač, za katero niso reprezentanti iz industrijskih krajev. Mogoče pa bo res izvedba zakona o pomoči poljedelstvu preprečevala relativno nazadovanje prebivalstva agrarnih krajev. S tem je v zvezi tudi izseljeniški problem, ker je doseljevanje izmed glavnih razlogov za porast velikih mest. To doselitev je radi cenejše delovne moči želela velika industrija, katera je za protekcionistične tarife. Še bolj nam bo sedaj razumljiva tendenca, ki pa ni uspela, da se tujci izključijo iz števila prebivalstva, ki se vzame v obzir pri razdelitvi mandatov. V slični tendenci, izključiti črnce v agrarnem jugu, pojavlja se za Ameriko tako važno črnsko vprašanje.

V zvezi z zakonodajo je »komisija za uveljavljanje zakonov« (Law Enforcement Commission), ki jo je predsednik republike ustanovil v svrhu proučevanja načinov, kako bi se dali zakoni boljše izvajati. Delokrog komisije ni omejen na določene zakone; vendar se misli, da je njen glavni namen, da najde načine za izvedbo prohibicije.

Omenjen naj bo še interesanten dogodek v državi Connecticut. Vrhovno sodišče te države je razveljavilo 1493 zakonov, izdanih in uveljavljenih v zadnjih šestih letih zato, ker so guvernerji

sankcionirali te zakone pozneje kakor v predpisanem roku treh dni po zaključitvi parlamentarnega zasedanja. Prišlo pa je do te razveljavitve tako: ugledna rodbina ni hotela prodati svojega posestva državi, ki je hotela razširiti sanatorij. To zemljišče je bilo na to l. 1923 z zakonom konfiscirano (ali mogoče samo razlaščeno). Zakon pa je bil od guvernerja sankcioniran šele dva tedna po zaključitvi parlamenta. Prizadeta rodbina je pred vrhovnim državnim sodiščem izpodbijala veljavnost zakona in pri tej priliki je sodišče razveljavilo vse zakone, ki so bili od tega časa (1923) naprej sankcionirani prepozno. (Sicer pa je zakesnitev tako kratkoročne sankcije za ogromno število produciranih zakonov razumljiva). Kakor časopisi poročajo, je imela omenjena razsodba neprijetne posledice. V enem mestu so bile odgodene plače sodnim uradnikom, v drugem so se ustavile priprave za volitve. Radi te situacije je guverner pozval parlament na posebno zasedanje; pričakujejo, da bo parlament vse saniral, samo rabil bo precej časa za to.

Književna poročila.

Dr. Eberl E. — Dr. Sajovic R.: Dodatek III. najnovejšega Neumannovega komentarja k izvršilnemu redu: Izvršilni red glede svoje uporabe na ozemlju Jugoslavije. Str. 1504—1606.

Zaključni zvezek znanega Neumannovega komentarja o izvršilnem redu z dne 27. maja 1896 prinaša kot plod večmesečnega marljivega dela dveh odličnih sodnikov praktikov gospodov dr. Eberla in dr. Sajovica na več kot 100 straneh podroben pregled vseh izprememb, ki jih je doživel izvršilni red v naši državi neposredno ali vsaj posredno. (»norme, ki obravnavajo sicer povse tuje snovi, a posegajo vendar v poedinih določbah v izvršbo«) po novo nastalih zakonitih in drugih obveznih predpisih. S tem pa je združen tudi obširen pregled judikature in naše jugoslovanske literature, tikaajoče se uporabe in pomena določb izvršilnega reda. V svojih uvodnih besedah redaktorja skromno opozarjata, da jima je pri obilici snovi v prvem oziru ta ali oni važni predpis zdrknil izpod prstov in ni bil omenjen, česar pa pisec teh vrstic ni mogel izslediti. Ravno narobe, upoštevani so celo že prevažni zakoni, izišli po 6. januarju 1929 do srede leta 1929, ki globoko posegajo v vse pravno življenje in pravosodno poslovanje v naši državi.

Delo je zgrajeno po vzorcu Krek-Škerljevega tolmačenja civilno-pravdnih zakonov na našem ozemlju in se pogostokrat nanj sklicuje v izogib ponovitvam. Krek-Škerljev tolmač pa obsega le razdobje naše zakonodaje do konca junija 1927, tu najdeš sedaj dopolnitev prav do srede letošnjega leta.

Obširno se delo koj početkom peča pregledno z medpokrajinsko pravno pomočjo v izvršilnih stvareh, a o vseh seri spadaajočih vprašanjih

je še nadalje pri razgovoru poedinih določb izvršilnega reda razpravljano. Z določbo § 105 zakona o ureditvi rednih sodišč z dne 18. januarja 1929 naj bi bili končno odpravljeni vsi dvorni in kolebanja judikature. Tu prihajajo glede primerov, ker utegne vendarle še priti do odklonitev zaprosb za pravno pomoč ali predlogov v izvršilnih stvareh Eberl-Sajovičeva izvajanja do navideznih nasprotstev z naziranjem prof. dr. Lapajneti v njegovi občeznani knjigi (str. 374 nasl.). Povsem je pravilno mnenje, da so od prevrata sem v posameznih pokrajinah kraljevine Jugoslavije pač še v veljavi in uporabi vsebinsko kolikor toliko medsebojno se razlikujoči zakoniti predpisi, da pa je pogrešno govoriti še sedaj o baje še veljavnih »avstrijskih«, »madjarskih« ali tudi o »hrvatskih« zakonih. Gorostasno pa je prav za prav, če smatramo pokrajine naše države, kjer so zakoni opisane vrste še v veljavi, medsebojno kot pravna inozemstva. Tudi pri sedanjem pravnem stanju in še obstoječih različnih pravnih področjih v naši državi ne bi smelo prihajati v poedinih pokrajinah edinstvene države do izvršnih odločb, ki očitno kršijo veljavno pravno stanje v drugih pokrajinah te države, kjer naj bi se taka odločba z izvršbo udeležila. Smatramo še posebej, da so ona določila enega izmed gornjih, teritorialno omejeno veljavnih zakonov, ki imajo izrečno v mislih le inozemstvo, prišla ob veljavo napram vsemu drugemu ozemlju in njegovim prebivavcem naše države. (Tako n. pr. ni več pri nas uporabljiva določba § 67 konk. r. veljavnega v Sloveniji napram ozemlju naše države, kjer sta v veljavi prejšnji hrvatski, madjarski, srbski ali bosansko hercegovinski stečajni zakon.) — Na vire o meddržavni izvršilni pravni pomoči je opozorjeno izčrpno v opombah k §§ 79 nasl. izvrš. r.

Na strani 1527 je razgovor o vplivu čl. 25, 62 zakona o sodnikih rednih sodišč 8. januarja 1929 na sindikatni zakon 12. julija 1872 drž. zak. št. 112, ki ga po naši vrhovni judikaturi ni že odpravil čl. 18 bivše ustave. Pritrditi je naziranju, da je sindikatni zakon ne le v svojih materialno pravnih določbah, temveč povse in z vsemi ž njim v zvezi stoječimi predpisi sedaj vsekakor razveljavljen.

K čl. XXVII. uvod. zak. k izvrš. r. je opozorjeno na novo ureditev pri odločevanju o kompetenčnih konfliktih (§ 104 zak. o ured. red. sodišč in zak. 6. februarja 1929 Služb. Nov. št. 35).

Važno je, da naše delo obširno in izčrpno našteva vse zakone in naredbe (posebno tudi zakon o neposrednih davkih in njegov pravilnik), ki urejujejo izvršbo radi izterjave javnih davščin in dajatev vsake vrste. Navedeni so nadalje (k čl. IV. in V. uvod. zak. k izvrš. r.) vsi zakoniti novi predpisi v naši državi, tikajoči se izvršitvenih privilegijev ali zakonitih omejitev izvršbe, osobito po prisilni obremenitvi ali odprodaji zemljišč. Zamotano snov sta avtorja obdelala k čl. VI. uvod. zak. k izvrš. r., ko razpravljata o vseh onih pri nas veljavnih določbah, ki urejujejo izvršbo na prejemke državnih uslužbencev, državno prometno, osobje, vojaške in orožniške uslužbence, duhovne in druge javne na-

meščence ter upokoјence naštetih slojev. Omeniti je pri tej priliki, da ima načrt novega edinstvenega zakona o izvršbi in zavarovanju za ceio državo (§§ 234 nasl. nač.) iz l. 1928, ki ga omenjata tudi avtorja) podrobne določbe o izvršbi na prejemke vseh državnih ter drugih javnih uslužbencev bodisi aktivnih, bodisi upokojenih in v zvezi s temi določbami tudi one, ki veljajo glede izvršbe na prejemke trajno v privatnih službah nameščenih. Vse te bodoče določbe pa potrjujejo pravilna naziranja naših komentatorjev dosedanjega pravnega stanja v tem poglavju in sploh pri naštevanju zakonitih predpisov socialno skrbstvene vsebine v zaščito zavezancev ter njih imetja.

Vpliv novejših zakonov in judikature v naši državi na določbe izvršilnega reda je še posebno izčrpno opisan pri razgovoru o §§ 15 (izvršba zoper državno blagajno), 122 (predpisi o rentnem davku), 295 (državno računovodstvo z ozirom na zakon o vrhovni državni upravi 31. marca 1929 Služb. Nov. 78/XXXII), 331 (gostilniške in kavarniške koncesije).

Opozoriti bi bilo še na marsiktero stran izbornega dela, vendar bi s tem ta razgovor postal preobširen. K sklepu smelo trdimo ravno glede na gornje točke tega dela, da tudi po uveljavljanju edinstvenega zakona o izvršbi in zavarovanju za celo državo temu delu ne bo ostal zgolj znanstvenozgodovinski pomen, temveč da bo obdržalo mnogotrajnejšo vrednost za praktičnega pravnika. Sicer se bo novi zakon predvidoma še v mnogo večji meri naslanjal na sedaj pri nas veljavno izvršilno pravo, nego kaže načrt tega zakona iz leta 1928. Razen tega ne bo besedilo tega novega zakona ali kakega uvodnega zakona k temu nudilo nikakega pregleda o onih predpisih deloma drugih smeri in vsebine, ki bodo obdržali svoj vpliv na posamezne panoge izvršbe.

Škoda le, da ta del Neumannovega komentarja k izvršilnem redu ne bo izdan v posebni ceneni knjigi, kakor predlanskim Krek-Škerliev podobni oris.

Dr. Edvard Pajnič.

Dr. Solovjev Aleksander: Zakonodavstvo Stefana Dušana, cara Srba i Grka. Druga knjiga Skopskog naučnog društva. (Skoplje 1928. Str. VI. + 348.

Ne Dušanov zakonik, ampak celokupno zakonodavstvo carja Dušana je predmet, ki ga obdeluje honorarni profesor za slovanska prava v Beogradu dr. Solovjev v oznanjeni knjigi. Od leta 1923 se je bavil s temi vprašanji; sedaj je poklonil Jugoslovenom zreli sad svojih znanstvenih raziskavanj.

V uvodu se je S. dotaknil tudi učbenika o Dušanovem zakoniku iz peresa podpisanega poročevalca in ga označil kot »najbolju i najiscrpljivju analizu svih odredaba Duš. Zakonika (u uporedjenju sa pravnim odnosima germanskog naroda).« Ali ta učbenik se je hotoma naslanjal zgolj na Duš. zak. in to samo na Novakovićevo izdajo, ker je zasledoval v prvi vrsti didaktične svrhe. S. pa se je lotil velepomembnega problema

kritične ugotovitve zgodovinskega obeležja Dušanovega zakonodavstva vobče in preko vseh doslejšnih izsledkov drugih znanstvenikov. Tu sem spadajo problemi, kdo, kdaj, kako, zakaj je izdal Sintagmat Matije Vlastara in njega skrajšano obliko, dalje Zakon blagovernega carja Justiniana, kako so nastali prepisi Dušanovega zakonika, v kakšnem razmerju stoje vsa ta pravniška dela med seboj in kako naj se njih praznine izpopolnjujejo. Izsledki, do katerih je prišel S., so presenetljivi! Potrebovali bi okvira precej dolge razprave, ako bi hoteli vsaj približno označiti pota, po katerih nas vodi v knjigi. Poslučuje se paleografsko - historične in pravniške razlage. Naj zabeležimo nekoliko važnejših njegovih trditev, ki se nam prikazujejo kot nove pridobitve jugoslovanske pravne zgodovine.

S. poblija zelo razširjeno misel, da so vsi prepisi izgubljenega izvirnika Dušanovega zakonika »plod zdravih, pa brezposelnih redovnikov«. Res je, da je nekoliko prepisov nastalo od 15. stoletja dalje na ta način; to so prepisi, ki so nastali z mehaničnim prepisovanjem. Glavne variante, ki morajo veljati za najstarejše rokopise, pa so nastale na drugačen način takoj po izdaji prvega dela Duš. zak. l. 1349 (Skoplje), še preden je prišlo do izdaje drugega dela l. 1354 (Seres), in sicer v logofetovi pisarni, ki je imela nalogo, da preskrbi vsem sodnikom po Dušanovi državi prepise (str. 43). (Tu bi bil torej nakazan pot evoluciji, po katerem so se prepisi popravljali, nazor, ki ga je podpisani v svojem učbeniku (str. 7) že slutil, čeprav ni mislil na tako ozko odmerjeno dobo 6 let (1349—1354). Isti pojav nam je pač znan tudi pri naših domačih gorskih bukvah; tu se je vršilo prepisovanje takisto po novih potrebah, o katerih je odločal naročitelj prepisa (obenem prevoda). Kot glavni dokaz za svojo trditev uveljavlja S. dejstvo, da se tičejo vse variante v starejših prepisih izključno le prvega dela Dušanovega zakonika (§§ 1—135).

Še presenetljivejše je dejstvo, da se Dušanov zakonik v vseh starejših prepisih — čijih starost razvršča S. nekoliko drugače kot Novaković, — nahaja skupno s skrajšano obliko Sintagmata Matije Vlastara in Justinianovega zakona v istem zborniku. Iz tega in še iz drugih stvarnih dejstev sklepa S., da je bila že iz za dobe carja Dušana skupina skrajšanega sintagmata, Justinianovega zakona in Dušanovega zakonika eno samo enotno zakonodajno delo. Kot glavno težnjo Dušanovega zakonodajstva pa označuje S., »da se u novom carstvu učvrsti pravni red Bizantije, da se svojim grčkim podanicima Dušan prikaže ne kao uzurpator, nego kao legitiman car i da se time olakša put ad acqui- rendum totum imperium Constantinopolitanum« (str. 75). Sintagmat Matije Vlastara je prevzel Dušan, da si pridobi simpatije Solunčanov, kojim je služil pri pravosodstvu kot pravna knjiga (str. 78). »Za sud carski« pa je dal Dušan napraviti skrajšani izveček iz srbskega prevoda sintagmata, ki je bil spisan v grškem jeziku. Po S. mislih je bil Justinianov zakon, ki je urejeval zlasti vprašanja agrarnih razmer, že pred Dušanovim vladarstvom v veljavnosti. S. označuje kot »verjetno«, da so bili vsi trije zakoni: skrajšani sintagmat, Justinianov zakonik in Dušanov zakonik

(prva polovica) že na saboru v Skoplju l. 1349 prečitani in proglašeni kot »obavezan zbornik pravoslavnih zakona«. V hilendarskem prepisu, ki se je smatral za izgubljen, pa ga je l. 1925 S. našel, enako tudi v rakovaškem prepisu stoji še pred pričetkom prepisa skrajšanega sintagmata na čelu zbornika naslov, ki proglašja tudi to pravno delo naravnost za zakonik carja Dušana.

Nadaljnja Solovjeva raziskavanja veljajo vsebini vseh treh sestavin enotnega Dušanovega zakonodavstva in služijo v podporo navedene glavne teze. Odlikujejo se po blagodejni jasnosti navzlic veliki akribiji ter razodevajo vsestransko popolno obvladanje snovi. Tu je S. sestavil popoln sistem skupnega prava po vseh treh večkrat označenih delih, ki ne prikazuje tako rekoč nobenih praznin, ki smo jih morali ugotoviti v Dušanovem zakoniku zlasti na polju zasebnega prava. To se nam zdi najjačji argument za Solovjevo glavno tezo.

S. je dal s svojim delom proučevanju jugoslovanske pravne zgodovine čvrst temelj, ki ga je zgradil na podlagi novih dejstev. Verjetnost njegovih tez prihaja mejam znanstvene absolutne resnice že tako blizu, da je vprašanje opravičeno, ali se bodo dale te meje še dalje pomakniti. Vsekakor si je stekel zaslug, za koje mu mora biti pravna zgodovina Jugoslovancev iskreno hvaležna.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Pirkmajer Otmar: Zakon o državljanstvu z razlago. Maribor, 1929. Samozaložba. Cena 80 Din.

Teško pričakovani zakon o državljanstvu je bil naposled sklenjen na seji narodne skupščine dne 4. avgusta 1928, sankcioniran dne 21. septembra in v Službenih Novinah razglašen dne 1. novembra. Ni tu mesto, da bi obširno govorili o vrlinah in hibah zakona samega, pač pa moramo opozoriti naš pravniški svet na pričujoči Pirkmajerjev komentar, ki je izšel baš za časa in bil res nujno potreben, da tolmači pravnikom in lajikom čestokrat komplicirane in kazuistične, semtertja tudi nejasne določbe zakona. Zakon je našel v osebi dr. Pirkmajerja temeljitega interpreta, saj je avtor v izdatni meri sodeloval ob stvarjenju tega zakona. Zato najdemo v njegovih pripombah in tolmačenjih mnogo gradiva, ki nam pojasnjuje genezo zakona vobče, a daje pri posameznih paragrafi zakona migljaje za zakonodajčevo namero, tako da ta pojasnila dokaj olajšujejo pravilno ocenjevanje konkretnih določb. Vendar bi si bili želeli v nekaterih točkah komentarja podrobnejših pojasnil.

Možnost dvojnega državljanstva, ki se razpravlja v § 2, bi se bila lahko izčrpnije obravnavala. Ta možnost ne velja namreč le pri Madžarski in Rusiji (koder se prejšnje državljanstvo ne izgubi že s pridobitvijo državljanstva teh držav), ampak tudi drugod, ker se pri nas izgubi državljanstvo redoma (izjeme so v §§ 32 in 33) z izpustom, to je: s konstitutivno deklarativnim upravnim aktom. Če in dokler se ta akt ne izda, velja dotična oseba, ki si je med tem lahko že drugod pridobila

državljanstvo, še vedno za našega državljana. Pripomba k § 27 se mora rektificirati tako, da se z določbami novega zakona o državljanstvu zavre ne toliko dvojno državljanstvo, kolikor apolitizem. Saj ovirajo precej komplicirani postopek 3 poglavja in pa visoke odpustne takse (tarifna postavka 59 taksnega zakona: 600 Din!) izgubo našega državljanstva, ne da bi ovirali pridobitve tujega, zlasti glede onih držav, ki za pridobitev njih državljanstva ne postavljajo suspenzivnega pogoja odpusta iz prejšnjega državljanstva. Kako naj naša civilna in vojaška oblastva zgolj na podstavi § 2 zakona z uspehom zavrejo, da bi se mogel nekdo okoristiti s tujim že pridobljenim državljanstvom, zlasti če biva v tujini, ni povsem jasno.

V pojasnila k zadnjemu odstavku § 12 se je vrnila majhna pomota. Namesto: »ako so se rodili na našem ozemlju ali prebivajo na njem vsaj tri leta«, bi v smislu zakonskega besedila moralo stati: »prebivajo v kaki občini tega ozemlja vsaj tri leta«. To je tudi v skladu s členom 32, odstavek 3 Uredbe za izvrševanje zakona o državljanstvu, ki govori celo o nastanitvi, torej o trajnem prebivanju v dotični občini.

Pri § 12 pogrešamo v komentarju nadalje pojasnila, v kateri občini se pridobi domovinstvo v smislu tega paragrafa: ali v občini, kjer »stanujejo« dotične osebe, torej v občini zadnjega bivališča ali v oni občini, kjer so si pridobile zakoniti pogoj triletnega bivanja. Kaj potem, če je več takih občin?

Pri § 16, odstavek 3 zakona je nejasno, kateri pritožni rok naj velja, ker določa § 28 Uredbe 15dnevni rok le za primere § 13 odnosno § 15 zakona. Ali naj se tolmači rok po analogiji teh paragrafov?

V §§ 22 in 23 obravnava zakon »izstop« iz državljanstva. Ta pojem, ki ga zakon ne pojasnjuje, bi bili želeli precizneje obravnavanega v pojasnilih; zlasti glede na pravne učinke tega »unilateralnega« akta. Zdi se, da gladki prenos tedaj še veljavnega določila člena 20 ustave metodiki zakona ni bil baš v prilog. Če § 21 zakona izstopa ne navaja kot činjenico, ki povzroča izgubo oziroma prenehanje državljanstva, čemu potem pogoji § 23? Ali more oni, ki je izpolnil vse te pogoje, s pridom uveljavljati, da ni več državljan? Če ne, sta bila §§ 22 in 23 nepotrebna, odnosno bi se morali prenesti pogoji § 23 v § 26. Tega pomislekov tudi pojasnila pri §§ 22, 24 in 26 ne morejo povsem razpršiti. Pri § 26 se sicer poudarja, da je za pravilno izstopanje potreben formalen odpust iz državljanstva, torej pristanek države. Vendar na drugi strani ta odpust ne znači sankcijo izstopa, kajti »oseba, ki je izpolnila svoje obveznosti proti državi, lahko svobodno izstopi«. Brez odpusta so n. pr. prenehali biti naši državljani oni, ki so si po mirovnih pogodbah pridobili tuje državljanstvo (§ 56, zadnji odst. zakona). Po vsem tem se nam zdi, da je tu zasidrana pravica vsakega državljana in da ima oblastvena rešitev po §§ 26 le deklaratoričen pomen, da so pogoji izpolnjeni, ne pa značaj konstitutivne odločbe, donešene po svobodni oceni.

Pri § 36 se izvajanja komentarja očitvidno nanašajo na § 33, ne pa na § 32, ki je ondi citiran. V resnici se je tu prevzela v zakonsko besedilo pričujoče knjige tiskovna pomota, ki jo opažamo tudi v Uradnem listu ljubljanske in mariborske oblasti. Izvirno besedilo § 36 v Službenih novinah z dne 1. novembra 1928 se namreč glasi: »Lice, koje je izgubilo državljanstvo po § 33, gubi sva svoja prava« itd.

V § 41 je določeno, da pridobe osebe, o katerih govorita §§ 39 in 40, z dnem odločbe ministrstva za notranje posle iznova državljanstvo. S tem pa je v navzkrižju člen 66, točka 4 Uredbe, po kateri naj bi prosilec že z dnem zahteve pridobil iznova državljanstvo. Ali gre morda za tiskovno pomoto?

V komentarju k § 53 točka 2 ni podrobnejše obrazloženo, zakaj vsebuje ta točka tudi slučaje priznavanja državljanstva po členu 3 manjšinskega zakona, ker se zdi, da so navedbe mirovnih pogodb v § 53 točka 2 taksativne. Ali naj se veljavnost manjšinskega zakona morda izvaja iz pasusa »skladno z določbami teh pogodb«?

Določba § 53 točka 3, ki govori o sprejemu z naturalizacijo, ni povsem jasna. Komentar zastopa mnenje, da se v njej uveljavljajo odločbe, ki so se izdale na osnovi pokrajinske zakonodaje. Po tej zakonodaji, zlasti po § 29 O. d. z. pa si tujec pridobi državljanstvo tudi že z vstopom v javno službo, torej brez odločbe. V resnici je bilo po ujedinenju mnogotakih oseb, ki so vstopile v javne službe kraljevine, položile prisego, dobivale plačo, vršile svojo službeno dolžnost ter veljale brez posebne odločbe za redne državljane baš na podlagi te določbe. Po besedilu § 61 zakona bi veljali do dne, ko je stopil ta zakon v veljavo, na raznih pravnih območjih vsi prejšnji pravni predpisi glede državljanstva. To bi bilo tudi v skladu z načelom pravne kontinuitete, izraženem v členu 134, t. I Ustave: pri nas še posebno v naredbi celokupne narodne vlade z dne 14. novembra 1918 Ur. št. 111 t. II.

Toda zakon tega, kakor vse kaže, ne priznava. Po § 1 veljajo namreč glede državljanstva, torej glede priznavanja državljanstva po uveljavljanju tega zakona izključno določbe tega zakona; nihče se torej od 1. novembra 1928 naprej ne more pozivljati naj stare zakone, ako se določbe novega zakona same ne pozivljajo nanje. Ker tudi sporna točka 3 § 53 ne govori o njih, bi morali n. pr. oni državni upokoenci, ki so bili upokojeni, preden so dovršili 2 leti naše državne službe, ako jim ni moči uveljavljati državljanstva po § 53 točka 1 ali 2, prositi za reden sprejem v naše državljanstvo.

Pri točki 4 § 53 bi bilo dobrodošlo pojasnilo, kako naj se računa pogoj iz § 12, točka 2, to je dopolnjeno 21 leto. Kateri trenutek naj bo odločilen, ali oni, ko je stranka prvič zaprosila za državljanstvo bodisi tudi le po opciji ali pa šele dan prošnje za državljansko izkaznico po tem zakonu ali pa celo rok 1. novembra 1928, o katerem govori ta točka.

Tudi v točki 6 § 53 je dokaj nejasnosti. Ali naj se tudi za te prošilce zahtevajo pogoji dovršenega 21. leta, ali dobrega vedenja ali gospodarske trdnosti, kakršni se zahtevajo od Jugoslovenov? Če ne, bi bili tujerodni Slovani na boljšem pred domačim plemenom. Ali je računati 5 letno bivanje od 1. nov. 1928 nazaj? Ali mora biti 5 letno bivanje dovršeno že 1. novembra 1928 ali pa vsaj do zadnjega roka za vložitev prošnje?

Pri zadnjem odstavku § 53 je določeno, da si pridobe osebe, za katere se ugotovi državljanstvo po točkah 4 do 8 tega paragrafa, domovinstvo ali v občini, ki jim je sprejem v svojo zvezo zagotovila ali pa v oni občini, kjer stanujejo: V komentarju pogrešamo pojasnila, ali je s to določbo derogiran pri nas veljavni § 10 domovinske novele, po kateri zadobe državni uradniki domovinsko pravico v oni občini, kjer je stalni sedež njihovega urada. Če je derogiran § 10 dom. novele, potem bi še veljavni domovinski zakon ne veljal za vse enako. Kaj velja, če se uradnik, ki si je po § 53, zadnji odstavek novega zakona, pridobil domovinstvo v občini, kjer stane, premesti ali celo, če se samo preseli v drugo občino, ki pa ni občina njegovega uradnega sedeža. Kako tedaj, če mu je kaka občina zagotovila domovinstvo, uradnik pa sedaj služi v docela drugem kraju?

Iz vsega tega je razvidno, da je sedanje stanje nevzdržno in da se mora kot spopolnilo k zakonu o državljanstvu v najkrajšem času izdati enoten domovinski zakon, ki bo uredil vsa ta pereča vprašanja.

Navedli smo nekaj primerov, ki kažejo, kako še praksa ustvarja pri oživetvorjenju zakona vedno nova vprašanja, ki jih morda niti zakonodajec niti komentator ni predvideval.

Pričujoči komentar k zakonu o državljanstvu vsebuje razen zakona, izvršilne uredbe z dne 1. januarja 1929 in internih navodil ministrstva za notranje posle z dne 5. januarja 1929 tudi določbe mirovnih pogodb z Avstrijo, Ogrsko in Bolgarsko in na njih podlagi izdanih uredb in naredb, nadalje pa tudi sem spadajoče določbe rapalske, nettunske in beograjske pogodbe ter konvencij rimskih konferenc o državljanstvu in pokojninah.

Tem je avtor še pridal zakon o varstvu manjšin z dne 19. junija 1920 in pri nas veljavne zakone o domovinstvu.

Knjiga bo zelo dober pripomoček ne samo upravnim in sodnim oblastvom, ampak tudi številnim zasebnim interesentom, katerih državljanstvo je ali sporno ali pa še neurejeno.

Dr. R. Andrejka.

Dr. Plaut Paul: Die Zeugenaussagen jugendlicher Psychopathen. — Ihre forensische Bedeutung. Ferdinand Enke, Stuttgart. 1928. Str. 86.

Studija, ki zasleduje tudi didaktične svrhe, odklanja stališče W. Sterna, da naj se pritegujejo psihologi v večji meri kot doslej k zasliševanju mladoletnih eksplorandov (gl. o tem na š^o prikaz Sternove studije: *Jugendliche Zeugen in Sittlichkeitsprozessen*, Sl. Prav. 1927, str.

87, 88). Zanimivo je, da so na Saksonskem že po Sternovi studiji uvedli zaprisežene izvedence za izpovedbo otrok. Dotična naredba just. min. z dne 3. januarja 1928 je v Plautovi studiji per extensum natisnjena. V obče prinaša Plaut predvsem razna mnenja drugih avtorjev glede popisa psihopatije in prihaja do zaključka, da psihopat ni na umu bolan. Nato razpravlja, ozirajoč se istotako na mnenja drugih, o verodostojnosti in lažnivosti psihopatičnih otrok, omenja čisto na kratko vplive umazane književnosti in kina na duševno razpoloženje otrok, njegov zaključek pa je, da ne gre šablonski presojevati pričevalno sposobnost otrok. V naslednjem poglavju prinaša petero primerov iz forenzične prakse, od katerih se gibljejo vsaj štirje izrazito na polju seksualnih zločinov. Ali baš analiza teh primerov se nam v primeri z izidom pravde ne zdi vedno — posrečena. Plaut pride na koncu studije do istega sklepa, kakor smo ga v Sl. Pr. 1927 na str. 87 navedli, namreč, da je nujno potrebno psihološko šolanje sodnikov, dodaja pa še na novo, da je isto potrebno tudi — za psihiatre.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Zimmerl Leopold: Zur Lehre vom Tatbestand (Übersehene und vernachlässigte Probleme). Schlettersche Buchhandlung, Breslau 1928. Str. VIII+162.

Podnaslov te knjige zadene v živo. Kdor hoče o vprašanih iz občega dela kazenskega zakonika dobiti informacije, da mu pomagajo rešiti konkretni problem, ki mu dela preglavice, poseže rad po komentarju ali po sistemu, pa išče in išče, slednjič pa ozlovoljen odloži debelo knjigo, rekoč, saj nikoli ne najdeš, kar iščeš . . . Oznanjeno delo pa ima resnično toliko prezrtih ali zanemarenih problemov nabranih, da se znači baš za prakso kot vprav odlični znanstveni pripomoček. Ako bi hoteli navajati najvažnejše dokaze za to trditev, morali bi kar zapored prepisavati stran za stranjo. Naj torej le nakažemo smernice po glavnih vprašanjih. Razpravlja se o poedinih objektivnih in subjektivnih elementih dejanskega stanu, kjer se ozira na namerne, tendenčne in izjavne delikte; o nedopolnjeni udeležitvi dejanskega stanu; o nasnovanju, deležnosti in slednjič o dejanskih stanih glede očuvalnih sredstev. Številni nazorni primeri pospešujejo razumevanje; citati iz drugih pravnoznanstvenih knjig ali razprav pa dajejo pisatelju priliko, da izbira, prebira in slednjič postavi svojo premišljeno trditev. Morda se dá v tem ali drugem primeru njegovi rešitvi oporekati; ali ves material, pokazan po praktičnih primerih in po mnenjih drugih modernih pravnih znanstvenikov, olajšuje znatno lastno ustvaritev pravilne sodbe. Ne samo kriminalisti, tudi civilisti utegnejo pridobiti v oznanjenem delu spričo njegove bogate vsebine za svojo stroko dober kažipot po zamotanih pravdah, če gre za vprašanje krivde ali protipravnosti. Mislimo, da se ne motimo, če rečemo: Od pisatelja, ki je spisal to knjigo kot svoj prvenec, smemo pričakovati, če ostane na ubrani poti, še številnih plodov resnično kritičnega duha.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Ullmann Johannes Gottfried: Das Strafrecht der Städte der Mark Meissen, der Oberlausitz, des Pleissner, Oster- und Vogtlandes während des Mittelalters. Verlag von Theodor Weicher, Leipzig, 1928. Str. VIII+100. Cena 5 M.

Dober del navedenih pokrajin je bil v srednjem veku še gosto naseljen s slovanskim ljudstvom, seveda — v mestih je prevladoval germanski živelj. Ipak mora kazensko pravo srednjega veka teh mest baš nas zanimati, ki smo bili nekako na sredi pota med Severnimi in Južnimi Slovani. Avtor nam podaja pravečato sistematično zasnovano zbirko kazenskopravnih norm od splošnih pojmov o krivdi, krivdnih oblikah, poskusu, zmoti itd. do kazni in zastaranja kaznovalne pravice, nato pa še pestro sliko posebnih dejanskih stanov za razne zločine. Pri tem citira tako rekoč za vsak svoj stavek listinski vir. Z ozirom na starost virov bi se morala doba veljavnosti od avtorja prikazanega kazenskega prava v naslovu utesniti na zadnja tri stoletja srednjega veka. Z velikansko pridnostjo in najnatančnejšim izkoriščanjem listinskih virov sestavljena slika prikazuje seveda precejkrat tudi pobijajoče se norme, kar je posebno značilno za srednjeveško pravo. Spričo tega vsega bo prikazana monografija trajne vrednosti za primerjajoče pravo. Tudi za našo slovensko pravno zgodovino nam nudi mnogo važnih odkritij. V tem naznanilu seveda ne moremo o njih obširno poročati. Pač pa smemo morda navesti, da je bil hišni gospodar v nemških mestih po Ullmannu odgovoren za vsa dela in opustitve svojih hišnih sodrugov (str. 10), dočim velja to po našem pravu izrazito le še za manjše zločine tistih, ki živé ob njegovem kruhu pod njegovo streho. Kdor potegne nož, ali kdor nasprotnika »preteče«, se kaznuje zelo strogo; (str. 13, 89) po naših gorskih bukvah je stvar tudi kazniva, ali mnogo manj. Za naše »besednike« imamo predhodnike v institutu »der Vorsprecher« (str. 98). Kazen, ki jo navaja slovenska narodna pesem, češ, zaradi neplačanega krajcarčka bil je kmetič vržen v »turn«, se nahaja seveda tudi v poznem srednjem veku v mestih sredi Nemčije; ali dočim se je pri nas zvala z germansko izposojenko »turn«, imenujejo jo nemški mestni arhivi med drugim tudi s »temnitze« — ali »Tumzen« (str. 41), kar je bržčas isti izraz, vsekakor pa slovanskega porekla.

Ti pabrki naj zadostujejo za podporo naše trditve o važnosti in zanimivosti prikazanega dela tudi za našo pravno zgodovino.

Dr. Metod Dolenc.

Bylofi Fritz: Volkskundliches aus Strafprozessen der oesterreichischen Alpenländer mit besonderer Berücksichtigung der Zauberei- und Hexenprozesse 1455 bis 1850. Walter de Gruyter & Co., Berlin und Leipzig 1929. Str. 68. Cena 8 mark.

Pri nas Slovencih imamo v »Časopisu za zgodovino in narodopisje« (Maribor) znanstveni organ, ki se bavi tudi z narodopisnimi stvarmi. Zato ne bo odveč, če prikažemo zbirko znanstveno podanih odlomkov,

ki izvirajo tudi iz slovenske Štajerske, zlasti iz Ptujja, Šoštanja, Celja, Brežic. Brez dvoma je taka znanstvena zbirka potrebna in spričo težke dostopnosti snovi ter mučnega prepisovanja stare nemščine — en sam vir je latinski — zaslužno delo. Nekoliko čudno pa se nam zdi, če se v opazkah slovenske besede (n. pr. Neža, poganci) označujejo za »slavisch«, namesto »slovenisch«. Največji del virov je iz 17. stoletja, iz 19. stoletja samo eden. Od »Kolomonovega žegna« iz l. 1795. pa do leta 1850 (zagovorilo božjasti) sploh ni nobenih virov navedenih. Da zbirka ne obsega primerov, ki so zabeleženi iz 18. stoletja v slovenskih spisih, dasi so primeri v nemščini napisani, je občutna vrzel. Če spadajo viri iz Celja, Brežic itd. v zbirko, bi morali priti tudi še drugi z Gorenjske, Dolenjske vanjo. Tudi pogrešamo uvoda, ki bi opredelil vire po vidikih, kaj spada v kriminalno, kaj v sociološko, kaj v zgolj folkloristično skupino in kakšen pomen imajo za pravo ali za prosveto.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Gürtler Hans: Der Freispruch Pöffel. Auf Grund des stenographischen Protokolls aktenmässig dargestellt. — Verlag Moritz Perles. Wien, Leipzig, 1929. Str. 138.

Dne 19. junija 1928. je ustrelil novinar Pöffel novinarja Wolfa v razpravni dvorani okrajnega sodišča Hietzing na Dunaju. Porotniki so soglasno potrdili vprašanje na umor, z 9 proti 3 glasovom pa vprašanje, ali je ravnal tedaj v duševni zmedenosti. Baš ta primer je bil povod, da je vsled splošnega ogorčenja novinarstva justično ministrstvo sklenilo predložiti parlamentu predlog, da se porota nadomesti z velikim skabinjskim sodiščem. Izdajatelj oznanjene knjige, ki je bil eden izmed zagovornikov, hoče dokazati, da je bilo tisto ogorčenje umetno, neupravičeno. Podal je v uvodu nekaj lepih misli o delovanju zagovornika, v glavnem delu pa izvod iz stenografičnega protokola porotne razprave. Redakcijsko prevoda je opravil — zagovornik. Na mnogih mestih bi radi videli popolna izvajanja. Resumé predsednikov je sploh izostal. Ipak je knjiga zanimiva, ker kaže, s kakšnim aparatom more spreten zagovornik operirati pred porotniki, da se doseže uspeh. Razen tega pa je knjiga eklatanten dokaz, da treba v moderno kazensko pravo uvesti pojem zmanjšane vračunljivosti.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Höpler — dr. Lelewer: Rechtsfälle aus dem Strafrecht und dem Strafprozessrecht. Verlag von Moritz Perles, Wien und Leipzig. 1929. Str. 174.

Profesor dunajske univerze, procesualist dr. Petschek se je lotil izdajanja praktičnih primerov za slušatelje in pripravnike pravniških poklicev. Delo je zamišljeno v velikem obsegu; bo pet zvezkov, ki bodo imeli vsak po več oddelkov. Doslej je izšel od drugega zvezka drugi oddelek o meničnem in čekovnem pravu, in pa od tretjega zvezka prvi oddelek o civilnosodnem postopanju, slednjič pa naznačeni 4. zvezek. Primeri niso spravljani v noben sistem. Glede rešitve primerov ni nobenega migljaja.

Tako postopajo tudi druga enaka dela, n. pr. Stoosovi *Strafrechtsfälle für Studierende*. Novo je, da se tu pa tam stavi kakšno izrečno vprašanje »kaj je storiti?«, »kakšna odločba višje instance bo pravilna?« itd. Naša sodba je, da je zbirka uporabna predvsem za take pravnike, ki so že absolvirali vseučiliščne studije; za slušatelje na univerzi pa nudi komaj dvajsetino primerov, ki bi jim mogli biti kos. Zbirka se nanaša na avstrijsko pravo.

Dr. Metod Dolenc.

Revue générale de Droit International Public 1929, štev. 1—2.

Šesta panameriška konferenca 21 ameriških republik, ki se je vršila januarja 1928 v Havani, se more ponašati iz lepimi uspehi, ker je bilo podpisanih mnogo pogodb, sklepov in predlogov iz mednarodnega javnega in zasebnega prava. Tako so te države med drugim obsodile napadalno vojno, se odrekle vojni kot sredstvu narodne politike (kar je brez dvoma mnogo vplivalo, da se je pol leta kasneje podpisal v Parizu tkzv. Briand-Kelloggov pakt). Nadalje so napredovale priprave za kodifikacijo mednarodnega javnega in zasebnega prava in sklenilo se je ustanoviti ameriški institut za intelektualno sodelovanje ter sklicati v kratkem konferenco, na kateri naj se podpišejo mednarodne pogodbe o posredništvu in obveznem razsodništvu. Važnosti te konference je pripisovati, da je večina člankov te številke posvečena problemom, ki so se obravnavali na šesti panameriški konferenci. Tako nam Whitton podaja splošen pregled problemov, o katerih se je razpravljalo na tej konferenci. G. Guerrero piše o vprašanju intervencije države v notranje zadeve druge države; M. Sibert dokazuje, da Panameriška Unija ni pristojna v političnih in gospodarskih vprašanjih in da se tudi havanski konferenci ni posrečilo ustvariti močnejše kontinentalne organizacije, ki naj bo člen bodoče svetovne organizacije; Ruiz Moreno nam kaže vlogo in delovanje Argentine na havanski konferenci; M. Cruchaga razgrinja bilanco uspehov in neuspehov vsled dosedanjih panameriških konferenc (prva se je vršila l. 1889 v Washingtonu). — V isti številki te ugledne revije razpravlja Gabriele Salvioni o razmerju med izrekom o pristojnosti in izrekom o temelju v mednarodnem pravosodstvu; E. Bruel o danskih morskih ožinah s stališča meddržavnega prava; P. Palewski pa je napisal posmrtnico odličnemu poljskemu diplomatu in pravniku Josipu Blociszevskemu.

V zadnji (9.) številki Lapradellove *Revue de droit international* podaja predsednik Instituta za meddržavno pravo James Brown Scott načrt zborovanja, ki ga bo ta institut priredil letos v oktobru v New Yorku. Povodom podpisa lateranskih pogodb, s katerimi se je dolgotrajno nasprotje med katoliško cerkvijo in italijansko državo odstranilo, sta izšla dva temeljita članka, in sicer izpod peresa R. P. Yves de la Brière (Rimsko vprašanje in lateranska pogodba) in L. Le Fur (Sveta Stolica in meddržavno pravo). A de Lapradelle, ustanovitelj te, šele tretje leto izhajajoče odlične revije, razpravlja o češkoslovaški agrarni reformi pred mešanin arbitražnih sodiščem. J. Spiropoulos

kritizira najnovejše doktrine o elementih, ki tvorijo obvezno moč meddržavnega prava, A. W e g e r d t, min. svetnik nemškega prometnega ministrstva, podaja stališče Nemčije k mednarodni konvenciji o zračnem plovstvu od 13. oktobra 1919.; Fraser poroča o načrtu Instituta za meddržavno pravo, kako naj se pravno uredi obrežno morje za časa miru. S polja meddržavnega kazenskega prava je silno zanimiv članek Pelle o novem mednarodnem deliktu propagande v prilog napadalne vojne. 229 čl. načrta za rumunski kazenski zakonik določa zaporno in denarno kazen za vsakega, ki z določenimi sredstvi vpliva k temu, da bi rumunska država napovedala napadalno vojno. Sicer je uporaba teh določb vsled načela reciprocitete odvisna od zadržanja drugih držav, vendar je gotovo, da bodo države, ki so odkrite pristašnje svetovnega miru, sledile danemu zgledu (ki je v svetovni zakonodaji prvi svoje vrste) in da bodo z notranjo državno zakonodajo, zgrajeno na teh in sličnih načelih še temeljiteje in uspešneje pripomogle k ohranitvi mirnega sožitja vseh narodov in držav — kot pa s sklenitvijo meddržavnih pogodb v isti namen.

Bulletin mensuel de la Société de Legislation comparée prinaša v 1—3. številki med drugim poročilo Caloyannija o izenačenju meddržavnega kazenskega prava, ki je bilo podano na mednarodnih konferencah v Varšavi in Rimu in čemur so dodani načrti, sprejeti na obeh konferencah. Carre de Malberg razpravlja o razliki med zakoni v materialnem in formalnem smislu ter o pojmu zakona po weimarski ustavi. Prav posebno pa nas zanima članek našega rojaka Ž. Perića o glavnih značilnih potezih Vidovdanske ustave. Pisateli, znani profesor beogradskega vsučilišča, ki je od 19. do 25. julija l. l. predaval na Akademiji mednarodnega prava v Haagu o meddržavnem zasebnem pravu po doktrini in praksi v Jugoslaviji, končuje s tem lansko leto v reviji začeto razpravo o političnih temeljih jugoslovenske države in dodaja kratek oris pravic in dolžnosti posameznika.

Revue international de Droit pénal, 1929, št. 1. Obsojenci, ki so bili kaznovani z odvzetjem telesne prostosti in po prestani kazni izpuščeni na svobodo, so čestokrat vsled vladajočih socialnih prilik zopet prekršili pravne predpise. Da se temu zlu odpomore, si je Svet vodstva mednarodne asociacije za kazensko pravo nadel nalogo, poučiti se o načinu, kako se obsojenci v različnih državah po prestani kazni izpuščajo na prosto. Tako prinaša ta številka vprašanja, ki so naslovljena vsem onim, ki imajo vpogled v ta problem (n. pr. kdaj in v kakem materialnem stanju je obsojenec izpuščen, je li kaj poskrbljeno, kako naj se preživlja itd.). Poleg statuta Mednarodnega urada za izenačenje kazenskega prava čitamo razpravo prof. Rouxa o ev. mednarodnem kasacijskem sodnem dvoru in ameriškega vsuč. prof. A. Levitta iz 10 daljših členov sestavljen načrt meddržavnega kazenskega zakonika, o čemer se bo razpravljalo z drugimi načrti na letošnjem drugem Mednarodnem kongresu za kazensko pravo v Bukarešti. En. Altavilla razmotriva

vprašanje novega kazenskega zakonika s pozitivističnega stališča; Ed. Nemark nam podaja sliko o sistemu kaznovanja tekom prvih desetih let nove poljske države, nakar revija priobčuje nastopno predavanje prof. M. G. B. de Mauro o načinu, kako naj se organizira sistem kaznovanja.

Revue de droit international privé nam nudi v svoji 1. številki 1929 razpravo J. Champcommunal o pravnih sporih, nastajajočih vsled dejstva, da imata zakonca vsak drugo državljanstvo bodisi že po poreklu bodisi zato, ker je eden zakonec pridobil tekom zakonskega življenja drugo državljanstvo. M. E. Salem piše o novem zakonu o turškem državljanstvu od 1. januarja 1929, ki temelji na načelu ius sanguinis, dasi ius soli igra še veliko vlogo. O mednarodnih učinkih prisilnega tečaja in o grškem pravosodstvu je napisal kratko razpravo C. Ténékidès oziraje se posebno na francosko pravosodstvo.

Revue internationale de la théorie du droit, 2. zv. III. letnika (1929). Na prvem mestu je Roger Bonnard napisal osmrtnico pred kratkem umrlemu znamenitemu francoskemu pravniku Leonu Duguitu. Omenjena so najvažnejša njegova dela in očitane značilne pomembnosti njegove doktrine, ki je rajnkega postavila med največje sodobne pravnike. Wl. Malianik obravnava nujnost kot edin predmet znanosti in njen pomen za praktično jurisprudenco.

Tudi v 1. številki letošnje *Revue du Droit public et de la Science politique* (Jéze) je R. Bonnard očrtal bistvene poteze Duguijeve doktrine, nakar je objavljena daljša razprava M. Ch. Blaevoet-a o posegu v zasebno lastnino ob priliki javnih del.

V 1. številki *Revue d'Histoire de la Guerre Mondiale* čitamo članek A. Ganema o zgodovinski vrednosti diplomatskih listin in študijo M. Geceviča o Brestlitovskem miru l. 1918.

Tudi v Haagu izhajajoči tromesečnik *Bulletin de l'Institut intermédiaire international* prinaša v aprilski številki na prvem mestu osmrtnico nedavno umrlemu odličnemu mednarodnemu pravniku Francozu Andre Weissu, ki je bil podpredsednik Mednarodnega sodnega dvora v Haagu (P. Govaere). Nato je nanizana jako bogata kronika vseh dogodkov, ki so mednarodno pomembni, počenši od Litvinovega protokola do zadnjih važnih svetovno političnih sprememb na Kitajskem. Sledijo oris delovanja Društva Narodov v zadnjem času, nekoliko primerov iz mednarodnega pravosodstva, lateranski dogovori, svetovne aktualnosti, seznam komisij za mednarodno spravo, pregled diplomatskih odnošajev in sklenjenih mednarodnih pogodb i. dr.

Revue de Droit International de Sciences Diplomatiques et Politiques (A. Sottile). Ženeva prinaša v letošnji prvi številki članek L. de Montluca o washingtonski konvenciji o razsodništvu in posredništvu, razpravo Barthélemy de Geöcze o čl. 250. trianonoske mirovne pogodbe in sicer o pristojnosti Mešanih arbitražnih sodišč v primeru, da so na-

sledstvene države bivše avstro-ogrske monarhije ustavile plačo vsem onim bivšim ogrskim uradnikom, ki so po razsulu in do 26. julija 1921. l. (ko je stopila trianonska mir. pogodba v veljavo), odklonili položiti prisego zvestobe novim državnim poglavarjem. Komite strokovnjakov, ki ima nalogo pripraviti kodifikacijo mednarodnega prava, se je med drugim bavil tudi z vprašanjem, v koliko je država odgovorna za škodo, povzročeno na njenem ozemlju tujim osebam in imetju. K temu problemu zavzema brnski profesor Sedlaček svoje stališče in priporoča, da se zaščita življenja in prostosti uredi na ta način, da se tozadevne določbe uvrstijo v regionalne razsodniške pogodbe.

Dr. Ivan Tomšič.

Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929. Izdal rektorat univerze kralja Aleksandra Prvega v Ljubljani. 1929. Str. 533.

Ob desetletnici svojega obstoja izdala je ljubljanska univerza omejeno knjigo, razkošno opremljeno publikacijo, ki prinaša v besedi in sliki opis našega najvišjega znanstvenega zavoda v vseh podrobnostih, njemu priklopljenih ustanov in podatke o izvršenem delu na njem. V knjigo uvaja zanosni rektorjev uvod o ideji in pomenu slovenske univerze, jedro cele knjige pa je 229 velikih strani obsegajoča razprava Janka Polca: »Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo.« Tu nam razgrinja pisatelj zgodovino več kakor tri dolga stoletja trajajoče borbe za slovensko univerzo s trenutnimi uspehi, ki jih je narod dosegel, pa so mu vsled neugodnih razmer bili zopet iztrgani. Taki, uspeh zaznamujoči borbeni viški v preteklosti so bili ustanovitev jezuitskega kolegija l. 1604, ki je bil enako organiziran kakor kolegiji v Gradcu, Olomucu in Innsbrucku, ki so bili tekom 16. in 17. stoletja povzdignjeni v prava vseučilišča. Drugi višek znači univerza v Ljubljani za časa francoske Ilirije, tretji slovenska pravna predavanja v Ljubljani in Gradcu 1848. in 1849. leta. Potem se pa nadaljuje v klenih besedah opis vseh prizadevanj in naporov naših politikov in znanstvenikov ob stalnem podpiranju najširših slojev naroda za občenarodno zahtevo, ki je bila končno uresničena z zakonom o ustanovitvi ljubljanske univerze od 23. julija 1919. Kdor bo prečital ta zgodovinski oris, in bo videl, koliko najboljših moči naroda je zaposlovala ta borba, bo tudi razumel, da je treba drago pridobljeno čuvati in da za to ni noben napor prevelik. Janku Polcu pa moramo biti hvaležni, da je ogromno gradivo zbral in ga nam podal v jeziku, ki že sam razodeva vzvišeno nalogo, ki si jo je avtor zastavil.

Dr. R. S.

Dr. Šuman Janko: Der Schutz des industriellen Eigentums in Jugoslawien. Carl Heymanns Verlag. Berlin. 1929. Str. 207. Cena 8 M.

Predsednik uprave za zaščito industrijske svojine v Beogradu prinaša v tej knjigi točen nemški prevod našega zakona o zaščiti industrijske svojine in sicer v obliki, kakor ga je dobil po delni novelizaciji l. 1928, z izdanimi pravilniki in meddržavnimi pogodbami. V uvodu pa je prikazana geneza zakona samega in so naznačene v letu 1928 uza-

konjene izpremembe. Delo bo tujcem vsekakor dobro služilo in zasluži zato popolno priporočilo.

Dr. Bajič Stojan: Izvršba na prejemke zasebnih nameščencev. Zveza društev privatnih nameščencev. Ljubljana. 1929. Din 10. Str. 24. Posebni odtis iz Organizatorja.

D. Rauscher K.: Polská kodifikační komise a její unifikační snahy r. 1919—1929. Samozaložba. Bratislava. 1929. Str. 52.

Dr. Ogrin Franc: Državoznanstvo. Samozaložba. Ljubljana. 1929. Str. 160.

Razne vesti.

V Ljubljani, meseca novembra 1929.

Dr. Majaron — sedemdesetletnik. Dne 12. decembra t. l. izpolni načelnik društva »Pravnika« sedemdeset let svojega življenja. Ni potreba ob tej priliki opozarjati na velike zasluge jubilarja, saj so bile te priznane že od vseh strani; osobito tekom letošnjega leta. Opomnimo le, da je dr. Majaron več kot polovico svojega življenja posvetil tudi našemu društvu od ustanovitve naprej in mu bil zvest prijatelj, podpornik in voditelj do današnjega dne. Naj prejme zato iskrene čestitke društva »Pravnika« in naj gleda še dolgo na uspehe svojega neumornega, požrtvovalnega delovanja!

Kronika društva »Pravnika«. Z ukazom Nj. V. kralja z dne 3. junija 1929 št. 43822 so bili odlikovani funkcionarji društva »Pravnika« in sicer načelnik dr. Majaron Danilo z redom Belega Orla 5. vrste, načelnika namestnik Bežek Božidar z redom Sv. Save 3. vrste in tajnik dr. Sajovic Rudolf z redom Sv. Save 4. vrste. — Povodom izmene imena naši kraljevini je poslalo društvo Nj. V. kralju tole brzojavko: »Društvo Pravniki v Ljubljani iskreno pozdravlja Kraljevino Jugoslavijo in novo upravno razdelitev.« — Koncem meseca novembra je bilo v društvu dvoje predavanj. Predaval je obakrat gd. rektor dr. Dolenc Metod o novem kazenskem zakoniku in sicer dne 27. novembra: »Praktični prikaz določb o tatvini in utaji«, dne 30. novembra: »Praktični prikaz določb zoper življenje in telo.« — Društvu so pristopili naslednji novi člani: sodnik okrožnega sodišča dr. Kranjc Milko v Ljubljani, sodnik okrajnega sodišča Baričevič Jože v Cerknici, odvetnika dr. Wigele Zdravko v Beogradu, dr. Novačan Anton v Celju, odvetniški kandidati: Dr. Derencin Marijan v Zagrebu, dr. Kamusić Joso v Ljubljani, dr. Mejak Ervin v Celju, Miličič Stipe v Zagrebu, notarski kandidat dr. Pehani Beno v Kamniku, pravni pripravniki Tratnik Vatroslav v Celju, Caratan Jure v Sarajevu, dr. Gorup Milan in dr. Obrat Adolf, oba v Mariboru.

Osebnе vesti: Za bana dravske banovine je postavljen Serneć Dušan, za njegovega pomočnika dr. Pirkmajer Otmar, za okrožnega inspektorja dr. Schaubach Fran. — Sprejeta sta sodniška pripravnik Prohinar Viktor in dr. Planinšek Odon. — Za inspektorje prioblastni poštotelegrafski upravi so postavljeni dr. Lamut Ivan, Vesenjak Anton, dr. Lebar Joško. — Odvetniško pisarno so otvorili: Pretnar Slavko v Metliki, dr. Stefanovič Emil na Prevaljah in na novo dr. Leskovar Josip v Mariboru, dr. Natlačen Marko v Ljubljani. — V pokoj so stopili: sodnika okrožnega sodišča dr. Bračič Friderik in dr. Hrašovec Silvin, veliki župan dr. Vodopivec Fran. — Umrli so: sodnik apelacijskega sodišča dr. Skaberne Pavel, notar dr. Firbas Franc in odvetnik dr. Šestan Ivo.

Drugi shod poljskih pravnikov v Varšavi. V dneh od 29. septembra do 2. oktobra se je vršil v Varšavi drugi shod (kongres) poljskih pravnikov, ki ga je pripravila Stalna delegacija pravniških društev in institucij. Radi primerjanja z našimi razmerami bodi omenjeno, da se vršijo ti shodi vsako peto leto: prvi je bil v Vilni l. 1924, tretji je nameravan v Krakovu l. 1934. Geslo letošnjega shoda je bilo, podpreti z vso silo zenačenje poljskega prava v enotni poljski državi. Shod je posetila velika množica poljskih pravnikov, med tujci so na shodu sodelovali aktivno francoski, belgijski, rumunski in češkoslovaški pravniki. Prečitan je bil referat gda. Ž. Perića iz Beograda o pravni unifikaciji v Jugoslaviji. (Društvo »Pravnik« o shodu ni bilo obveščeno.) Zanimiva je zlasti okolnost, da so bili na dnevnem redu plenarnih zborovanj tudi referati splošnega pravnega značaja, tudi taki iz pravne zgodovine.

Poleg plenarnih sej so zborovale štiri sekcije: ustavna, upravna, zasebnopravna in kazenska. Ustavna sekcija je razpravljala o ustavitvi državnega sveta, čigar naloga naj bi bila, pripravljati zakonske predloge za parlament. Člani tega državnega sveta, ki naj bi bil sestavljen iz pravnikov-strokovnjakov in odličnih poznavalcev državne uprave, naj so neodstavljivi. Poleg tega se je ta sekcija bavila z vprašanjem, kako naj se obravnavajo veliki zakonski predlogi (kakor n. pr. novega občnega državlanskega zakonika, kazenskega in pod.) v zakonodajni skupščini. Upravna sekcija je razpravljala o organizaciji upravnega sodstva in o udeležbi laičnega elementa v državni upravi. Izmed drugih sta najbolj zanimali v zasebnopravni sekciji vprašanje o manjšinskih pravicah v delniških družbah, a v kazenski vprašanje odprave telesnega ploda. Glede poslednjega vprašanja se je izrazil referent (univ. profesor dr. Glaser), da gre tu za delictum sui generis in da naj izključujejo kaznivost medicinski, pravni in socialni razlogi.

Kakor vidimo iz tega, so se pojavile v Poljski glede zenačenja in razvoja prava podobne težnje kakor so zanimale tudi nas in ki jim je bilo pri nas deloma že ustrezno.

Dr. R. S.

Društveni blagajnik je koncem novembra razposlal opomine **zamudnim članom in naročnikom**, ki jih je **373** ali skoro polovica, med njimi precej, ki imajo **dve- in triletno zastanke**. Vsled odborovega sklepa bodo črtani z novim letom vsi triletni zamudniki, če do tedaj ne plačajo zastankov. Pa tudi od vseh ostalih pričakujemo, da bodo do tedaj poravnali svoj dolg, ker sicer blagajnik ne bo mogel plačati društvenih dolgov.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čim prej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe Štefan Lapajne: „Državni osnovni zakoni“, Spomenica na drugi Kongres pravnika, Spomenica za III. glavnu skupštinu Kongresa pravnika in letniki „Slov. Pravnika“ od l. 1909 naprej. Cena s poštnino vred za „Državne osnovne zakone“ — 12 Din, za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za Spomenico o sarajevskem Kongresu 30 Din, za „Slovenski Pravnik“ letniki 1928 do 1923 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din.

